

Historische Kring Diemen

Jaargang 26 – Nummer 2-2016

HISTORISCHE
KRING DIEMEN

25 Jaar

SPOREN VAN DE OUDDIEMERLAAN

IN DIT NUMMER:

o.a. HALTE KERKLAAN EN STATION DIEMEN, BREDSCHEIJDER: HOOFD EENER SCHOOL, HET PONTUIJS OP DE DIJK, 12^E EEUWS SCHOEISEL, 'HUIZE OOSTENRIJK', ONDERDUIK BIJ JOOP EN ANNA ARENS, KRAKERS VAN HET EERSTE UUR, DE OMVAL, OUDE EN MODERNE SMIDSE EN HEEL VEEL PRACHTIG BEELDMATERIAAL

De broers Arie en Nico den Hartog aan de wandel bij het kruispunt van de Ouddiemerlaan en de Hartveldseweg/Muiderstraatweg – jaren dertig.
(Coll. Aimée Jansen)

INHOUD

• Voorwoord, <i>Ad Saan</i>	1
• Ter inleiding, <i>Ronald van Gelder, Taco ten Dam</i>	2
• Oud meets nieuw in De Oude Smidse, <i>Nicole Wintgens</i>	3
• Kinderen van alle tijden, <i>Ronald van Gelder</i>	9
• Chris Bredschneijder, Hoofd eener christelijke school te Diemen, <i>Ronald van Gelder</i>	14
• Echtpaar Arens bleef joodse vrienden trouw, <i>Taco ten Dam</i>	18
• Winkelcentrum, gemeentehuis en de Sint-Petrusschool, <i>Taco ten Dam</i>	23
• Boerderijen aan de Ouddiemerlaan, <i>Wiard Krook</i>	25
• De Omval, van ontmoetingscentrum tot heus theater, <i>Alfons Ruitenbeek</i>	30
• Station Diemen, voorheen Halte Kerklaan, <i>Ellen van Meurs</i>	33
• Een fotoreportage: De laan die nog op de Ouddiemerlaan lijkt, <i>Bert Roest</i>	38
• Hoe een plan van de gemeente Diemen de kraakbeweging normaliseerde, <i>Paul Strijp</i>	42
• Opgegraven schoeisel uit de 12 ^e eeuw, <i>Wiard Krook</i>	46
• Het Ponthuis van Cees en Joke Straver, <i>Petra van Barneveld</i>	49
• Prikbord	52

Afbeelding voorzijde omslag: Een historische foto van de halte “Kerklaan” aan de Ouddiemerlaan in 1923, kijkrichting naar het noorden. De trein stopte hier alleen in de zomer en bij bijzondere gelegenheden (coll. John Haen).

www.historischekringdiemen.nl
www.beeldbankdiemen.nl

opgericht 16 maart 1991

jaargang 26, nummer 2-2016

gratis voor leden

bestuur:

voorzitter: Ad Saan
secretaris: Peter Texier
penningmeester: Han Saan
bestuursleden: Frans Deckers
Cora Rijfkogel

secretariaat:

Rietzangerweg 104
1111 VN Diemen
tel. 020 - 695 41 40
petertexier@ziggo.nl

IBAN:

NL95INGB0001525866
Penningmeester HKD
Buitenlust 50
1111 JK Diemen
saan44@zonnet.nl

redactieadres:

Anne Frankstraat 13
1112 LL Diemen
t.ten.dam@planet.nl

redactieteam:

Alfred Bakker
Taco ten Dam
Ronald van Gelder
Wiard Krook
Ellen van Meurs
Alfons Ruitenbeek

opmaak:

Danielle de Graaff

beeldredactie:

Wiard Krook

eindredactie:

Ronald van Gelder en
Taco ten Dam

druk:

Onlineprinters.nl

ISSN 0929-9068

© 2016 Artikelen of delen daaruit mogen niet worden overgenomen zonder toestemming van de auteur(s). Het lidmaatschap van de Historische Kring Diemen bedraagt € 22,50 per jaar. Leden ontvangen de HKD-Nieuwsbrief en minimaal tweemaal per jaar het verenigingsblad Historische Kring Diemen. Men kan lid worden door zich aan te melden bij het secretariaat.

Met trots presenteer ik u het tweede nummer van ons verenigingsblad in 2016. Ook dit nummer heeft als thema "De Ouddiemerlaan". U treft artikelen aan over de geschiedenis van en herinneringen aan verschillende gebouwen die aan de Ouddiemerlaan staan.

Bij ons officiële 25-jarig jubileum op 17 maart mocht ik de voorzittershamer overnemen van John Cuijpers. Nadat de HKD de eerste 9 jaar onder Jaap Haag tot bloei was gekomen, is de laatste 16 jaar onder leiding van John de vereniging een ankerpunt in onze gemeente geworden. De HKD ontwikkelde zich tot een bloeiende vereniging die haar plaats in Diemen heeft verdiend en heeft bewezen van toegevoegde waarde voor onze gemeente te zijn.

Nu wij ons mooie nieuwe clublokaal hebben – dat met steun van de gemeente ook kan worden ingericht als *Oudheidskamer* – en over alle mogelijke technische hulpmiddelen beschikken, willen wij ook nog beter bereikbaar worden voor onze leden. Daarom zullen wij ons clublokaal regelmatig op zaterdag openstellen om gezellig bij te praten, filmpjes of foto's te kijken of wat dan ook. Wij gaan deze dagen benoemen als "Koffieklets". Dit geeft precies aan wat wij willen bereiken. Een gezellige ontmoetingsplek voor de leden om vooral de verhalen te vertellen. Daarnaast bent u altijd welkom op de maandagochtenden, als een aantal vrijwilligers bezig is met diverse zaken als beeldbank, knipselkrant en nog veel meer.

Het bestuur heeft het 25-jarig bestaan aangegrepen om naast de officiële viering ook een evenement op zaterdag 17 september te organiseren.

Dan zullen alle ogen gericht zijn op de Diemer "noord-zuidas" oftewel De Ouddiemerlaan. Een commissie is al enige maanden bezig om voor die dag een interessant en leuk programma voor te bereiden.

In dat kader is momenteel in ons clubhuis een fototentoonstelling te zien over de "Ouddiemerlaan, toen en nu". Op 17 september zullen enige gebouwen en huizen langs de laan extra aandacht krijgen. En zullen enige bewoners hun huizen open stellen, en interessante historische verhalen erover vertellen.

In het winkelcentrum *Diemerplein* zal op die dag onze fototentoonstelling te zien zijn.

Ook de Joodse Begraafplaats kan bezocht worden. Oud-Diemen zal in het teken staan van "in de voetsporen van Rembrandt" en ook de begraafplaats 'Gedenk te sterven' zal voor de gelegenheid open zijn. Op beide begraafplaatsen zullen presentaties worden gegeven.

Om dit allemaal te bekostigen heeft de jubileumcommissie enige leuke herinneringsartikelen ontwikkeld zoals placemats, een verjaardagskalender, een HKD-postzegelblokje met geldige zegels én wordt de DVD met oude Diemense boerderijen heruitgebracht (zie pagina 53). Ik roep u op als lid enige artikelen van ons af te nemen en de kas van de jubileumcommissie hiermee te helpen vullen.

Ik wens u weer veel leesplezier en hoop u allen op 17 september te ontmoeten.

Ad Saan

TER INLEIDING

Dit is alweer het tweede en laatste nummer van de Historische Kring Diemen in haar 25^e jubileumjaar. Wederom een nummer gewijd aan de Ouddiemerlaan waarover we niet uitgepraat raken. Vandaar dat dit nummer zelfs extra dik is, met grote dank aan diverse sponsors die speciaal aan dit jubileum financieel hebben bijgedragen – hun namen staan achterin dit blad genoemd.

De Ouddiemerlaan – de eeuwenoude hoofdader van Diemen – is het afgelopen jaar weer volop in het nieuws geweest, in het bijzonder vanwege de plannen van NS, gemeente Diemen en andere stakeholders om het spoor eindelijk eens goed aan te pakken en een onderdoorgang bij het station te creëren. Volgens het artikel van Ellen van Meurs is dat een plan, dat reeds dertig jaar geleden al was geopperd, maar nu pas gerealiseerd gaat worden: in 2021. Een voornemen dat de Historische Kring overigens goed in de gaten zal houden, omdat de bodem van de Ouddiemerlaan bezaaid ligt met interessante historische verrassingen. En wij er bovenop zullen zitten, dat Diemens aardschatten niet verloren gaan. Een mooie klus ook voor de recent geïnstalleerde monumentencommissie van de HKD.

Voor de Historische Kring is, zo zal duidelijk zijn, de geschiedenis een kwestie van actualiteit om te zorgen dat we het Diemens erfgoed weten te behouden. En dat de actualiteit een geschiedenis heeft, willen we niet voor onszelf houden, maar ook uitdragen. Dat willen we dan ook doen met de publicatiedag op 17 september aanstaande, als we jong en oud meenemen in de rijke historie van de Ouddiemerlaan. De twee nummers die wij dit jaar uitbrengen, staan dan ook bol van de informatie over de Ouddiemerlaan, waar ook feestgangers iets aan hebben als achtergrondinformatie.

Zo schrijft Ellen van Meurs in dit nummer uitgebreid over station Diemen-Centrum, dat op 1 augustus 1882 officieel geopend werd als halte Diemen aan de Kerklaan, de latere Ouddiemerlaan. Historisch interessant is ook, zoals gezegd, dat de gemeente Diemen in 1991 al aangaf te wensen dat het station

ongelijkvloers zou worden. In 2021 is het dan zover! Petra van Barneveld schrijft een artikel over 'het Ponthuis' op basis van een interview met de bewoners, Cees en Joke Straver. Over de pont, die eigenlijk veerwagen was, met rails op de bodem van het kanaal en over het Ponthuis, een schitterend Rijksmonument, dat sinds 1893 aan de Westelijke Merwedekanaaldijk staat. Wiard Krook graaft weer diep in zijn artikel over laat-middeleeuwse mode van de twaalfde eeuw. Hij schrijft over de leervondsten, afkomstig van de Ouddiemense woonterpen aan de Ouddiemerlaan, in het bijzonder over verschillende schoentypes. Taco ten Dam schrijft een beklemmend artikel over de heldhaftige daden van het echtpaar Joop en Anna Arens-Tak tijdens de Tweede Wereldoorlog. Over de onderduik, de verzorging van voedsel- en kledingpakketten, de hongertochten, overleving en deportatie. Paul Strijp heeft Herman Heijne geïnterviewd: hij was een van Diemens eerste krakers in Diemen-Noord. Hij bewoonde vanaf 1973 Boerderij Zeldenrust en vanaf 1975 tot 1990 het Regthuys. 'Toen waren ook de krakers gewone Diemenaren geworden!' In dit jubileumnummer ook weer vijf coryfeeën uit de Kringhistorie over hun ervaring met de HKD. Oud-burgemeesters Anneke van Dok-van Weele (1984-1990) en Amy Koopmanschap (2003-2015), medeoprichter Henk de Wild, en Will Bulterman en Ellen van Meurs – die allebei onder andere jarenlang voor de redactie van ons blad schreven. Will Bulterman is daar echter jammergenoeg dit jaar mee gestopt. De redactie wil haar hierbij bijzonder hartelijk danken voor haar jarenlange waardevolle inspanningen.

Hoogtepunt in dit nummer is zonder twijfel het prachtige middendeel van het blad, waarin Wiard Krook en Alfred Bakker de oude boerderijen aan de Ouddiemerlaan beeldend en overzichtelijk op een rijtje hebben gezet.

Dit blad is het ultieme antwoord op alle waarom-vragen: *Daarom Ouddiemerlaan! Daarom Historische Kring Diemen!* En: *Daarom Diemen!*

Ronald van Gelder en Taco ten Dam

De duiven werden dakloos

Toen ik op 5 juni 1984 werd geïnstalleerd als burgemeester van Diemen, was ik trots op mijn nieuwe gemeente. Dat is elke burgermoeder, vooral als het haar eerstgeborene betreft. Toch moest ik toegeven, dat Diemen niet moeders mooiste was. Ik kwam uit Hoorn met bijna vijfhonderd rijksmonumenten en iets minder gemeentelijke monumenten en het was het even slikken. Maar op de Venserkade, vlakbij de ambtswoning stond nog een waterstaatskerkje (De Hervormde Kerk), waar ik al mijn hoop op had gevestigd. Ach helaas, de gemeenteraad had de sloop ervan al goedgekeurd. "Laat mij nog één keer met de bevolking praten," vroeg ik aan de wethouders. Ze gunden mij gul die kans. Mijn uitnodiging bracht echter niet veel volk op de been.

"Wat doen jullie met het meubilair?" was de enige vraag die werd gesteld. Een half jaar later waren de duiven die de kerk bewoonden, dakloos. Gelukkig is er daarna bespaard gebleven van wat nog van waarde was, want de Historische Kring Diemen werd opgericht. Dat gebeurde overigens pas in 1991, nadat ik naar Velsen was vertrokken. Ik ben blij, dat 500 leden ervoor gaan zorgen dat toekomstige monumenten, die straks tot de culturele geschiedenis van Diemen gaan behoren zullen worden gekoesterd en beschermd.

Ik feliciteer de Vereniging met haar zilveren jubileum en wens haar voor nu en de toekomst veel succes en wijsheid toe.

Anneke van Dok-Van Weele, burgemeester van Diemen, van juni 1984 tot februari 1990

Foto Peter de Rijcke

Architectenduo verbouwt gemeentemonument Ouddielerlaan 19

OUD MEETS NIEUW IN DE OUDE SMIDSE

Nicole Wintgens

Zet de architecten Irene Swier en Barend Klarenbeek in een oude smidse, geef ze de vrije hand voor de renovatie en vertrouw erop dat het goed komt. Keer een paar jaar later terug en zie hoe heden en verleden er samenkomen; alsof het altijd zo heeft moeten zijn. Dick van Dijk, voormalig eigenaar van de smederij aan de Ouddielerlaan 19, is blij dat 'zijn' smidse in goede handen is bij Irene en Barend, de nieuwe eigenaren. De verbouwing is nog in volle gang, maar de eerste resultaten smaken naar meer.

Wie enkele jaren geleden de te koop staande oude smidse in Diemen betrad, zag vermolmdde balken, rotten- de vloeren en muurankers, een slecht geïsoleerd dak en in het voorhuis een smidse, die sinds de sluiting in 1975 nog in originele staat verkeerde. Irene en Barend lieten zich er niet door afschrikken. Integendeel, zij waren nu juist op zoek naar een 'opknapproject' waar ze hun tanden in konden zetten. Irene vertelt: "We zochten een oud pand dat we konden renoveren. Toen we dit gemeentemonument te koop zagen staan op een website voor historisch erfgoed, waren we gelijk verkocht. We hebben overlegd met de monumentencommissie, verbouwplannen gemaakt en uiteindelijk het pand gekocht."

Oude tijden herleven

Over historisch erfgoed gesproken: een bezoek aan De oude Smidse uit 1749 doet inderdaad oude tijden herleven. De entree is nog steeds een originele boerendeur, waarvan de boven- en onderkant los van elkaar open kunnen. Achter die deur bevindt zich een juweel: de oude smederij. In het midden staat een grote vuurwerkplaats, waarachter een XXL-size blaasbalg verrijst. Daaromheen ligt, staat en hangt een wirwar van hoefijzers, kachels, hang- en sluitwerk, metalen platen, stangen, ringen en bouten, een drijfriem aangedreven boormachine en slijpsteen, een grote weegschaal, aambeelden, muurankers, gootijzers en paalbanden. Alsof de smid elk moment zijn werk kan hervatten. Dick van Dijk, zoon van Marinus van Dijk en kleinzoon van Dirk van Dijk sr., vertelt gepassioneerd over de tijd dat zijn grootvader, vader, ooms, broers en hijzelf actief waren in de smidse: "Er werd hier veel en hard gezwoegd. In de tijd dat mijn vader er werkte, maakten ze alleen gebruik van een drijfriem aangedreven boormachine en slijpsteen. Verder deden ze alles met de hand: van het vastnagelen en felsen (vouwen) van de kachelpijpen tot aan het smeden van spijkers, krammen en spieën. Met beitel en voorhamer hakten ze het materiaal af, in het vuur lasten ze het aan elkaar. Niets werd weggegooid, alles werd gerecycled. Mijn vader was heel zuinig, hij had echt wat je noemt een olifant op zijn portemonnee zitten. Als ik een klusje moest klaren, moest ik eerst oud ijzer zoeken en dat met de beitel afschuren. Daarna kon ik het hergebruiken." ➤

Dick van Dijk voor De oude Smidse.

De nieuwe eigenaren Irene Swier en Barend Klaarenbeek met hun hond Depps.

3

4

5

Champignonkamer

De witte gevel van De oude Smidse doet niet vermoeden dat erachter een veertien meter diep pand schuilgaat. Loop je door de smederij naar het achterhuis, dan stap je eerst in een prachtige, hoge woonkamer met houten balken aan het plafond en een originele schouw met ingebouwde spiegel tegen de wand. Achter de woonkamer zijn nog een kamer, een kelder en een opkamer. Irene: "De kelder beneden noemden we de champignonkamer, vanwege de schimmel. Toen we hier de tegelvloer uithakten, kwam er telkens weer een nieuwe tegelvloer tevoorschijn. De kamer is dus nu verlaagd. Maar er kwam ook grondwater naar boven, daarom ligt er nu een laag zand op de vloer."

De houten vloer in de woonkamer was verrot. "Die is vervangen door een betonvloer," vervolgt Barend. "Ook de spanten en de balken hebben we vervangen, omdat ze rot waren. De balken aan het plafond waren nog goed en hebben we alleen hoeven schuren en verven."

Cortenstaal

Hoewel de verbouwing beneden nog in volle gang is, wonen Barend en Irene al een tijd op de bovenverdieping. Vanuit de smederij voert een steile, houten trap naar de ruime open zolder. Verrassend is het mooie daglicht

in dit vertrek, dankzij een staaltje van architectonisch vernuft, bedacht door beide architecten. "We wilden een uitbouw aan beide zijden van het schuine dak, maar geen dakkapel waar je door een raam naar buiten kijkt", legt Barend uit. "Daarom kozen we voor een muur in plaats van een raam en een glazen dak waardoor het licht van boven binnenkomt." Aan de binnenkant is de muur wit glad gestuukt; de buitenkant is gemaakt van cortenstaal. "Dit roestbruine staal is mooi dicht en het is een link naar de smederij", aldus Irene.

Contrast

De architecten zijn met groot respect voor de historische eigenheid van het pand te werk gegaan. Het interieur is een natuurlijk geheel, met én aandacht voor hoe het is geweest én ruimte voor een eigentijdse visie. Irene: "We moeten niet doen alsof het nog steeds 1749 is. Maar alles wat oud is, mag blijven. De bakstenen muren hier op zolder laten we zo. Ook de twee schouwen in de voor- en achterkamer, met hun beschadigde en zwartgeblakerde stukken, hebben we intact gelaten. Die zijn alleen behandeld met een bescherm laag. En de bedstee in de achterkamer – te klein om in te slapen – doet nu dienst als televisiemeubel." De zoldervloer was helaas te slecht om te behouden. "Maar hier is een houten vloer voor teruggekomen, van ongelijke planken zoals in de oorspronkelijke houten vloer," vertelt Barend.

Een mooi contrast met het verleden vormt de moderne spierwitte badkamer, midden in de open zolderruimte

Foto's onder: De woonzolder, met achter de witte muur: de badkamer.

6

7

◀ Foto's links: Het originele houten plafond siert nog steeds de woonkamer (foto 3). De houten vloer was verrot, deze is vervangen door een betonvloer (foto's 4 en 5).

Foto's 8 t/m 11: Een mooi contrast met het verleden: de moderne spierwitte badkamer. Via het glas in de badkamervloer vallen de lichtstralen van boven rechtstreeks in de woonkamer beneden (foto 9 en 10).

Foto 12: Doorkijk naar de achterkamer op zolder, met rechts één van de twee intact gelaten schouwen.

8

9

achter een witte glad gestuukte muur. Barend: "Ook hier valt het daglicht via het glazen dak naar binnen. Een klein deel van de badkamervloer hebben we van glas gemaakt, zodat ook de benedenverdieping profijt heeft van dit licht. Nu vallen de lichtstralen via het glas in de badkamervloer rechtstreeks in de woonkamer beneden."

Vijf bedsteden

In de voorkamer op zolder hebben Irene en Barend een slaapkamer ingericht. Ook hier was een bedstee ingebouwd. "Dit was de slaapkamer van de meisjes – de dochters van Dicks grootvader Dirk van Dijk sr.," weet Irene. "Ze sliepen lekker warm bij de grote schouw die in verbinding stond met het haardvuur van de smederij eronder."

Dirk van Dijk sr. (1879) had acht kinderen: vijf jongens en drie meisjes. Een paar jaar nadat hij in 1926 de smederij had gekocht, verhuisde hij met zijn gezin naar het huis boven en achter de smederij. Dick: "Ze woonden hier met zijn negenen, want mijn oma was in 1922 overleden. Het huis telde vijf bedsteden. In de achterkamer op zolder was nog een tweede bedstee. En ook in de woon- en de opkamer beneden was een bedstee."

Naast het huis, op nummer 21, was indertijd een houten stal waar de paarden werden beslagen. Deze stal werd voor de oorlog verbouwd tot woning, met voorin een werkplaats (als verlengstuk van de smederij), achterin een keuken en toilet en boven een woonhuis dat werd verhuurd. ▶

10

11

12

13

14

Foto's 13 en 14: De achterkamer, waar de schouw en bedstee intact zijn gelaten.

Drukke tijden

De zonen Aart (1905), Marinus (1906) en Arie (1915) kwamen in 1926 bij hun vader in de smederij werken. De zaken gingen goed, dus de jongens waren hard nodig. "In Diemen waren toen zo'n 60 boerderijen in bedrijf," legt Dick uit. "De boeren waren goede klanten van mijn grootvader, ze hadden soms wel twee of drie paarden. Daarnaast waren er ook nog schillen-, groenten- en aardappelboeren die met paard en wagen langs de mensen gingen. De smederij had er veel werk aan, elke dag besloegen ze zo'n acht tot tien paarden. Verder waren ze druk met het herstellen van gereedschap, landbouwwerktuigen, hang- en sluitwerk, het uitdeuken van auto's, het maken van wagenonderdelen en het bevestigen van ijzeren banden om de houten wagenwielen." "Dat laatste was een mooi karwei," vertelt Dick. "Die ijzeren banden waren metalen platen van 10 centimeter breed en 19 millimeter dik. Die moesten ze rond maken, zodat ze om de houten wielen pasten. De platen werden verhit, zodat het metaal uitzette en vormbaar werd. Je begrijpt, die platen waren loeiheet, maar ze mochten ook weer niet zo heet zijn dat het hout zou gaan branden. De hete plaat werd om het houten wiel

gelegd en tijdens het afkoelingsproces kromp het metaal weer in. Zo kwam het strak om het houten wiel te zitten. Het was zwaar werk, alles gebeurde met de hand en dan komt het aan op goed samenwerken."

Crisis- en oorlogsjaren

De crisis in de jaren '30 was een moeilijke tijd. Mensen hadden weinig geld. Dick: "Om maar bezig te zijn, maakten mijn grootvader en zijn zonen hoefijzers en gebruiksvoorwerpen op voorraad. Die probeerden ze dan te verkopen."

In de oorlogsjaren werkten Dirk sr., Marinus en Arie in de smidse. Dat was niet ongevaarlijk, omdat Marinus en Arie jonge mannen waren die de Duitsers goed konden gebruiken. "Als er een razzia was, verstopte mijn vader zich onder de vloer in het kolenhok," herinnert Dick zich. "Ik was zelf een keer – ik was een jaar of zes – bij de kapper toen er een razzia was. Een jongen rende in paniek de damesafdeling van de kapperszaak binnen, sprong op een stoel onder een cape en trok een droogkap over zijn hoofd. Toen de Duitsers binnenkwamen, hadden ze niets door. De jongen kwam met de schrik vrij."

15

In De oude Smidse staan nog noodkachelletjes, waarop in de oorlog maaltijden werden bereid.

Ook de oorlogsjaren waren zwaar. De smeden bedachten opnieuw extra werk voor extra verdiensten. Dirk sr., Marinus en Arie waren volgens Dick de bedenkers van de noodkachel. Dat waren kleine kachelletjes van 50 bij 30 cm, met een rooster boven en een gat aan de zijkant. Mensen brandden er houtspaanders en takjes in en zo konden ze er maaltijden op bereiden.

"Er was een chronisch tekort aan hout en dus hakten de mensen alle bomen in de omgeving om," vertelt Dick. "In de Ouddiemerlaan en de Burgemeester De Kievietstraat stond geen boom meer overeind. Dan moesten we eerst de takken eraf zagen, dat deden we met zijn drieën en dan alles op de wagen leggen en hop, wegwezen!"

Kolenkachels

In 1950 kwam Dick als 13-jarige in de smederij werken (hij bleef tot 1959). Op 1 juli 1954 namen zijn vader Marinus en oom Arie de smederij over en in 1957 kwam Dicks broer Gerrit erbij. Dick: "Tot de jaren '60 was het onderhoud van kolenkachels een belangrijke bezigheid van de smederij. Elk jaar, als de winter voorbij was, maakten we de kolenkachels van particuleren, scholen en cafés schoon. Dat gebeurde in de smidse. We haalden eerst de kachels uit de huizen. Dat deden we ook in Amsterdam, dus soms moesten we de kachels van driehoog naar beneden tillen. Vooral de Salamanderkachels waren zware bakbeesten. Al die kachels verzamelden we achter de smidse en boven op zolder. Eenmaal schoongemaakt

werden ze in de bakfiets geladen en ter plekke weer aangesloten. Vanaf de jaren '60 kwamen de oliekachels en ietsje later ook de gaskachels. We legden ons erop toe deze kachels te verkopen, te plaatsen, tijdig schoon te maken en goed af te stellen. Dat deden we niet meer in de smidse, maar bij de mensen thuis. Dat was echt een drukke tijd."

In de jaren '60 werden steeds meer boerderijen weggesaneerd om plaats te maken voor woningbouw. Het aantal paarden daalde drastisch en dus ook de hoefsmidopdrachten. In 1966 overleed Marinus, de vader van Dick. De broer van Dick, Gerrit, overleed in 1972. Oom Arie bleef als enige over, de zin om door te gaan werd steeds minder. In 1975 sloot hij de smederij.

Blijft de smederij?

Sinds oom Arie in 1975 de deur definitief achter zich dichttrok, is er niets veranderd in de smidse. Hij kon er geen afscheid van nemen en wilde het pand niet verkopen. Pas toen hij in 2005 overleed, besloot de familie tot verkoop over te gaan.

Willen Irene en Barend de smederij nu verbouwen tot woonruimte? "Zeker niet," zegt Barend. "Wij willen dat het een smederij blijft. Maar het heeft geen bedrijfsvergunning meer en je krijgt het niet verzekerd. Wij zien de smederij ook als leuk. Laatst stak een vriend spontaan het vuur in de smidse aan, dat was heel gezellig. Iemand opperde het idee om er workshops 'smeden' te geven, maar volgens ons is de smidse niet meer geschikt voor intensief gebruik. Bovendien is de ruimte slecht geïsoleerd. De zwartgeblakerde muren willen we intact houden, dus daar kunnen we geen isolerende voorzetmuren voor plaatsen. We hebben nog niets aan de smederij veranderd, omdat we het gewoon nog niet weten. Het gereedschap hangt er nog net zo bij zoals het in 1975 is achtergelaten."

Komt tijd, komt raad?" In de loop van de tijd weten we vast welke bestemming we ervoor willen," beamen Irene en Barend. "Maar de smederij blijft waarschijnlijk een smederij."

16

17

Foto's boven: De vuurwerkplaats: het middelpunt van de smederij.

Fotoverantwoording

Foto 1 – Jan Ronday, foto's 3, 4, 6, 7, 8, 9, 11, 14 en 16 – coll. Irene Swier en Barend Klarenbeek, foto's 18 t/m 20 – coll. Dick van Dijk, foto's 2, 5, 10, 12, 13 en 15 – Nicole Wintgens, foto 17: Schilderij van Michael John Hunt (coll. Carel Kaskens).

18

Foto 18: De broers Arie (l), Marinus en Aart (r) met hun vader Dick sr. (tweede van rechts) in de smederij.

19

Foto 19: De oude Smidse met rechts de oude paardenstal.

Foto 20: Oom Arie aan het werk in De Oude Smidse.

20

Diemen aan Zee

Als burgemeester wil je je graag inzetten voor de lokale organisaties die bijdragen aan levendigheid en kennis. Zeker Diemen, waar zoveel gesloopt was, verdiende extra aandacht voor haar historie. Mijn eerste kennismaking met de Historische Kring Diemen was met het bestuur en het verzoek om een boek in ontvangst te nemen. Een serieuze bezigheid waaraan ik graag meewerkte. Het bleef voor mij nog wel even, een studieuze club. Daar kwam later verandering in.

De hoogtepunten van de HKD zijn het continue enthousiasme van de leden en de inspiratie die ze overbrengen op anderen. Dat doen ze met de vele boeken die er uitgegeven zijn, met bijdragen aan wandelingen, tentoonstellingen, lezingen en rondleidingen.

Mijn rol is meer stimulerend op de achtergrond geweest en natuurlijk op officiële momenten. Dat levert ook nog wel eens iets op, voor de HKD en voor mij. Op enig moment had ik collega burgemeesters uit Noord-Holland uitgenodigd en hen meegenomen naar Fort Diemerdam. Daar vertelde John Cuijpers over het fort en de geschiedenis. Boven op het Fort vertelde ik het gezelschap dat we eigenlijk in *Diemen aan Zee* stonden, omdat de voormalige Zuiderzee tot de boorden van Diemen kwam.

Bij het zoveelste boek dat ik in ontvangst mocht nemen, maakte ik de opmerking dat ik er wel een boekenplank bij mocht maken. Die kreeg ik bij mijn afscheid van John Cuijpers namens de HKD.

Voor de HKD zie ik de huidige huisvesting als een tussenstap en wens ik HKD toe dat een pand waar schatten als een sarcofaag, kloostermoppen, scherven, ringen, kaarten en andere vondsten getoond kunnen worden, binnen handbereik komt.

*Amy Koopmanschap
Burgemeester van Diemen van 2003-2015*

Correcties met de hand

Ik denk met plezier terug aan de start van de Historische Kring Diemen. Frits Reurekas vroeg mij mee te denken over de oprichting van een historische vereniging in Diemen. Burgemeester Anneke van Dok had Frits namelijk gevraagd om de mogelijkheid te onderzoeken of er in Diemen mensen waren die daarin geïnteresseerd zouden zijn. De burgemeester had gehoord van een dergelijke vereniging in Ouderkerk en Duivendrecht en het verzoek aan

Frits Reurekas lag natuurlijk voor de hand. Hij had al een aantal boekjes over Diemen geschreven. Ik herinner me een eerste bijeenkomst met o.a. CHU-wethouder Cor Vedder, Hanna Blok en Gerald Monterrie. En Hans de Waardt, een historicus, was daar ook bij. Ik ben toen met Frits nog gaan praten met verenigingen in Ouderkerk en Naarden om erachter te komen wat er allemaal komt kijken bij zo'n vereniging.

Na een tijdje werd de Historische Kring Diemen opgericht. Ik ben nog gevraagd om voorzitter te worden, maar daarvoor had ik te weinig met geschiedenis. Hanna Blok is toen voorzitter geworden. Ik herinner me dat we toen een eerste nummer hebben gemaakt. Alleen heette dat toen een nul-nummer. Samen met Wiard Krook deed ik de lay-out. De cover die we toen hebben ontworpen, is jarenlang de vaste omslag van het tijdschrift geweest. Bob de Hon was inmiddels burgemeester en was meteen enthousiast. Dat nummer werd voor een groot deel met de hand gemaakt. Acht bladzijden en een paar foto's. Op een grote lichttafel heb ik thuis nog met de hand lettertjes uitgesneden om de correcties aan te brengen.

Het is leuk om bij de start van de vereniging te zijn geweest en nu te zien wat er van de Historische Kring Diemen is geworden. De tijdschriften laat ik inbinden en staan in de kast. Wat ik bijzonder vind, is dat de vereniging erin is geslaagd om een aantal kwalitatief prachtige boeken uit te brengen.

*Henk de Wild
Medeoprichter van de HKD en lid van de eerste redactie, 1991*

KINDEREN VAN ALLE TIJDEN

Ronald van Gelder

Grietje, Cornelis Pieter, Arie, Nico, Nel, Maria, Janny, Corry, Martha, Wijer, Herman, Jan, Laurens, Willy, Laura, Ria, Linda, Jan. Allemaal kinderen, die op Ouddiemerlaan 27 hebben gewoond. Tussen 1890 en 2016. Kinderen van alle tijden vertellen mooie verhalen.

Bekijk de eerste foto's van dit artikel eens goed. Heeft u enig idee wie die zes vrolijke kinderen op de linkerfoto zijn, met de rug tegen de muur? En de moeder spiedend uit het raampje? We schrijven 1933. Of heeft u enig idee, waar Nel – de tweede dochter van het gezin – op de rechterfoto precies staat? Leunend tegen diezelfde muur. Of herkent u misschien het hoge huis op de achtergrond van deze foto? Dat helemaal goed zichtbaar wordt als beide zonen van het gezin, op de middelste foto, poseren: Arie en Nico met zijn 'drollenvanger'.

Knap als u het allemaal weet te achterhalen. Lukt het niet, dan helpen we even.

Een prachtig vrijstaand pand op de hoek van de Ouddiemerlaan

De onderste foto toont de oostelijke huizenrij achter Nel, Arie en Nico ... den Hartog. Vanaf het midden van de foto naar rechts zien we de nummers 18 t/m 30 van de Ouddiemerlaan. Vandaag de dag zit het advocatenkantoor *Funcke & Kwakkel* op nummer 26 van de Ouddiemerlaan – de linkerhelft van het hoogste pand in het midden van de foto. *NEXT*, de winkel voor tweedehands spullen, zit op nummer 20 – in het lagere pand ernaast. Dat is ook het lagere gebouw achter de rug van Arie en Nico. Deze twee gebouwen zijn vandaag de dag gelukkig nog steeds goed herkenbaar. De voorgevel van het hogere gebouw achter de rug van de jongens is – in de jaren zestig – ingrijpend onder handen genomen. Tegenwoordig zit daar *Scooter Diemen* – voorheen zaten daar o.a. *VEJU* (brommers en motoren), *BEMI* (loodgieters) en *FOTOLIGHT* (reclamematerialen).

De ouders van de kinderen op de foto's zijn Cornelis en Neeltje den Hartog. Cornelis (1887-1987) was aannemer in Diemen en had sinds 1921 een metselbedrijf. Het gezin woonde vanaf 1933 op de Ouddiemerlaan 27; de kinderen staan met hun rug tegen de zuidelijke muur van hun huis. U herkent de woning ongetwijfeld op de foto op de volgende pagina. Een prachtig vrijstaand pand op de hoek Ouddiemerlaan met het Medenbach Wakkerplein; gebouwd rond 1890 in opdracht van veehouder Cornelis Oostenrijk (geboren in 1832, Diemen). Oostenrijk was getrouwd met Jaapje van Sijtveld (geboren in 1837, Diemen); ze

Foto's van links naar rechts (coll. Aimée Jansen, Amsterdam):

1. Nico, Nel, Maria, Janny, Corry en Martha. Mama Neeltje houdt een oogje in het zeil.
2. Arie en Nico (rechts) met een 'drollenvanger', poserend naast hun huis.
3. Nel, leunend tegen de zijmuur van het huis Ouddiemerlaan 27 (1933).

Ouddiemerlaan rond 1925. (Prentbriefkaart, coll. HKD)

Ouddiemerlaan 27 is in 1890 gebouwd door de Diemense veehouder Cornelis Oostenrijk. (coll. L. van Eekeren, Huizen)

hadden ten minste twee kinderen: Grietje (geboren in 1877, Diemen) en Cornelis Pieter (geboren in 1875, Diemen). De eerste steen van dit 126 jaar oude monumentale pand werd door zijn toen 12-jarige dochtertje Grietje op 15 maart 1890 gelegd. De steen zit er nog steeds (zie ook het kadertje rechtsboven).

Die bewuste zijmuur is tegenwoordig echter niet meer te zien; het gangetje of 'steegje' is door de huidige eigenaar geïntegreerd in de woning en

Recente foto van de kinderen Van Eekeren op leeftijd. Wijer van 97, Herman van 95, Laurens van 81, Willy van 91 en Laura van 86. Jan 'junior' is op 85-jarige leeftijd overleden. (coll. L. van Eekeren, Huizen)

afgesloten door een deur. Maar als je er naar binnengaat, herken je onmiddellijk dezelfde muur met het raampje.

In 1937 verhuisde het gezin Den Hartog naar de overkant, Ouddiemerlaan 26 (tegenwoordig het eerdergenoemde advocatenkantoor). Nummer 27 werd verkocht aan Jan van Eekeren (1896-1990) van het gelijknamige schilderbedrijf en van de aloude toenmalige levensgrote muuradvertentie op een hoek van de Ouddiemerlaan: 'voor schilder en behanger – verfwaren, vensterglas, kwasten, penseelen – inzetten van ruiten'.

Jan was getrouwd met Elisabeth Bogaard (1877-1991). Het gezin telde zes kinderen.

Van Eekeren verbouwde het pand grondig, bouwde een werkplaats achter het huis en creëerde boven twee slaapkamers voor de kinderen: één voor de vier jongens Wijer, Herman, Jan en Laurens; één voor de meiden Willy en Laura.

Het schilderbedrijf was een familiebedrijf: opa was ermee begonnen, Jan zette het voort, later zouden drie van de vier zoons ook meewerken: Wijer, Jan en Laurens.

De onderste steen boven

De huidige eigenaar van de Ouddiemerlaan 27, Frans Baltzer, vond in 2010 tijdens het opknappen van zijn huis twee meter diep onder de grond, naast de ingang van het huis een bijzondere steen. Een tweede eerste steen, in 1883 op

17 april gelegd door de achtjarige ANTONEJUS KORTE Az. De vraag is wat dat voor steen kan zijn? Niemand is er tot op heden achter gekomen, hoe die steen daar terechtgekomen is of waarom die daar is neergelegd. Wie enig idee heeft over de herkomst van de steen of nuttige andere informatie kan geven, wordt uitgenodigd te reageren.

*Tekst op de 'onderste' steen luidt:
De eerste steen gelegd
door
ANTONEJUS KORTE Az
Oud 8 jaar
den 17 april 1883
(foto: Frans Baltzer)*

Herman werd melkboer in Hilversum. Van Eekeren was het grootste schilderbedrijf van Diemen, met in totaal tien man personeel. Het bedrijf werkte veel samen met *Den Hartog* (het eerdergenoemde metselbedrijf) en *Buitenhuis* (timmerwerk).

Toen de ouders Jan en Elisabeth in 1958 naar Putten verhuisden, om 'van het landleven en de natuur' te genieten, bleef Laurens – de jongste telg (1934) – in het huis wonen, met zijn vrouw Antje Fauwe (1935), die vanuit Betondorp bij hem is ingetrokken. Zij kregen daar samen drie kinderen: Ria, Linda en Jan. Nadat hun kinderen het huis hadden verlaten, verlieten zijzelf de woning in 1987 en gingen in Huizen wonen; het huis werd verkocht aan Stichting Amstelring, als gezinsvervangend tehuis.

Met Laurens van Eekeren, zijn vrouw Antje en met de huidige bewoners van het monumentale pand, aannemer Frans Baltzer en zijn vrouw Daniëlle spraken we aan het begin van dit jaar uitgebreid over de vijftig jaren (1937-1987), dat de Van Eekeren er hadden gewoond. Het huis is inmiddels weer ingrijpend veranderd, merkte Van Eekeren op. Vroeger stonden lindebomen en een leilinde in de tuin, tegenwoordig een ligusterhaag. Maar ook het interieur is anders dan toen. Zo was de huidige open keuken, waar we zo genoeglijk met elkaar van gedachten wisselen, vroeger twee kamers met een tussenwand en weer later een kamer en suite. De werkplaats van Van Eekeren is tegenwoordig een gezellige woonkamer. En de huidige badkamer was

vroeger een keuken, met een interessante bijzonderheid. Vader Jan van Eekeren had in de keukenvloer in de oorlogsjaren voor het aanrecht een luik gemaakt om via het luik én een trappetje naar de kelder te kunnen afdalen, naar een oude regenput. Een gemetselde stenen bak van 1,5 m. x 1,5 m. x 0,80 m. diep, waarin vroeger regenwater werd opgevangen voor

De regenput werd gebruikt als tijdelijke schuilplaats

drinkwater. Die is dus gebouwd toen er nog geen waterleiding was; dat was in ieder geval vóór de Van Eekeren, misschien ook wel vóór de Den Hartogs? In zo'n regenput zwom dan meestal een zeeltje – een zoetwatervisje – om het water schoon te houden tegen insecten.

Jan van Eekeren had een hekel aan de Duitse overheerser en heeft die toegang tot de onderaardse regenput speciaal gemaakt om de put te kunnen gebruiken als tijdelijke schuilplaats; de regenput was dus niet meer in gebruik en verder leeg. En wat hij had gedaan, is belangrijk geweest. Toen personeelslid Joop Homma een razzia van de Duitsers wilde ontlopen, kon hij zich bijtijds in de put verstoppen – zittend op een bankje dat

Levendig gesprek bij Frans en Daniëlle Baltzer thuis, met Laurens en Antje van Eekeren-Fauwe centraal op de foto. (foto: Jan Ronday)

Van Eekeren in de put had neergezet. De Duitsers hebben het hele huis doorzocht op zoek naar Homma, maar wisten het toegedekte luik en dus Homma niet te vinden. Toen de kust veilig was is Joop bevrijd en hoefde hij niet te werken voor de Duitsers. (Joop heeft uiteindelijk 50 jaar voor de firma Van Eekeren gewerkt!) Jan en Herman van Eekeren – twee van de zoons – wisten de Arbeits-einsatz jammer genoeg niet te ontlopen. Ze moesten in Leer in Duitsland als echte schilders ruiten zetten. Toen ze echter verlof kregen, zijn ze niet weergekeerd, maar ondergedoken.

Het einde van de oorlog heeft het gezin heel bewust meegemaakt. Toen het gezin op vrijdag 8 mei om 22.00 uur al op een oor lag – de carbidlamp was immers leeg

– hoorde ze een enorm gejuich en geschreeuw op straat. De bevrijding was een feit! Iedereen rende naar buiten om feest te vieren, ook Laurens van 11 jaar. De Duitsers – in uniform – die nog op straat liepen, werden 'omsingeld' en tegengehouden. Iedereen ging in een kring om hen heen staan en zong uit volle borst het Wilhelmus. Na ruim zeventig jaren krijgt Laurens er nog kippenvel van.

Iedereen ging in een kring om de Duitsers heen staan en zong uit volle borst het Wilhelmus

De regenput onder het huis Ouddiemerlaan 27. Tegenwoordig uitsluitend te benaderen via het luik in het voorportaal van het huis. Acht meter onder de grond kruipen, door het stof. (foto: Ronald van Gelder)

Bewoners bij omgeving en geschiedenis betrekken

De historie van Diemen heeft altijd mijn belangstelling gehad. Ik ben Diemenaar van geboorte en altijd in deze gemeente blijven wonen. Belangrijk vind ik dat Diemen Diemen blijft met zijn herkenningpunten zoals het voormalige raadhuis, de kerken en schuilkerk 'De Hoop'. Er is al heel veel gesloopt! Op filmpjes die ik nog van de Ouddiemerlaan heb, zie ik nog de oude Ouddiemerlaan, dat vind ik geweldig.

Wat mij dreef om me voor de Historische Kring Diemen in te zetten? De verhalen van moeder, ooms en tantes, die vaak vertelden hoe Diemen vroeger was. Een kleine gemeenschap van verschillende geloofsovertuigingen, die hun artikelen bij de juiste winkel kochten, die bij hun geloof hoorde. Het waren niet zoveel winkels hoor, maar de namen van de winkeliers waren in het dorp genoegzaam bekend. Het waren ook vaak familiebedrijven. Hopelijk gaat dit soort informatie ook naar nieuwe bewoners van ons dorp. Zoals op de Sniep: daar werden de bewoners geïnformeerd over wat daar vroeger stond. Op deze manier betrek je de bewoners bij hun woonomgeving en de geschiedenis. Eigenlijk zouden we dit bij elke nieuwe wijk of buurt moeten doorgeven; een goed idee voor de 'Diemer', waar vroeger de Diem stond en nog vroeger een oude boerderij.

Hoogtepunt in het 25-jarig bestaan van de Historische Kring is voor mij het verschijnen van 'Diemens oorlog'. Zoveel verhalen die nog in mensen hun hoofden speelden en die nu op papier zijn gezet. En er zijn er nog veel meer: in Spanje ontmoette ik onlangs een man van 80. Zijn familie moest de Arent Krijtsbuurt verlaten in verband met het schootsveld. Hij sprak met passie over Diemen. Hij wil ons ook graag zijn verhaal vertellen.

Mijn bijdragen aan de HKD waren zeer divers. Ik heb met veel mensen gesprekken gevoerd, waarbij de nodige informatie en verhalen naar boven kwamen, en veel fotoboeken mogen inzien. Ik schreef artikelen over de Diemense bewoners, winkeliers en cafés. We moeten er met burgemeester Boog op toezien, dat Diemen een mooie en fijne gemeente blijft met geschiedenis. Voor mij hoort daarbij, dat ook Rembrandt gepromoot wordt, als schilder van ons oude dorp.

*Will Bulterman,
redactielid HKD van 2007 tot 2015*

Behoud is moeizame aangelegenheid

Vanwege mijn studie kunstgeschiedenis kwam ik in 1982 in de studentenflats wonen en vanaf 2000 ben ik redactielid van de Historische Kring, nadat ik al enkele jaren in het bestuur had gezeten.

Door mijn activiteiten voor de HKD heb ik geleerd dat het behoud van een waardevol kunstwerk in de praktijk een moeizame aangelegenheid kan zijn. Het glasmozaïek in de voormalige Prinses Margrietschool is tegelijk met de school vernietigd. De wandschildering van Pierre van Soest in de Grote Rietschuur gun ik een beter lot.

Als hoogtepunt van hetgeen de HKD bereikt heeft in de afgelopen 25 jaar wil ik niets speciaals noemen, maar dat inmiddels veel verhalen over vroeger bewaard zijn gebleven. Ik heb diverse mensen kunnen interviewen, nog voor hun verscheiden (het een en ander houdt hopelijk geen verband met elkaar). Ook veel oude foto's zijn boven water gekomen en verzameld in de Beeldbank. Het is ongelooflijk hoe Diemen is veranderd in de 20^e eeuw. Ik zie het als een taak van de HKD deze gegevens voor toekomstige bewoners te bewaren. Op een gegeven moment zullen deze zich misschien af gaan vragen: hoe was het hier vroeger?

*Ellen van Meurs is voormalig bestuurslid HKD,
redactielid HKD van 2000 tot heden*

Ouddiemerlaan nummers 49 en 51

CHRIS BREDSCHNEIJDER: HOOFD EENER CHRISTELIJKE SCHOOL TE DIEMEN

Ronald van Gelder

Afb. 1: School met den Bijbel en woning van het Hoofd der School op een met de hand ingekleurde prentbriefkaart van de 'Oud-Diemerlaan'. School en woning zijn in 1907 in gebruik genomen. De uitgave van A.H. de Wild uit Diemen is van 1923 – een jaar voordat een extra verdieping op de woning werd gezet. (coll. HKD)

Afb. 2: Woning van het Hoofd der School, zoals die eruit ziet sinds 1924, toen een extra verdieping op het huis werd geplaatst. (foto: Wiard Krook)

Afb. 3: Woning van het Hoofd der School – Ouddiemerlaan 49 –, zoals deze eruit ziet als men vanaf de achtertuin naar het huis kijkt. Duidelijk zichtbaar is dat er een verdieping op de woning is gezet. (foto: Jan Ronday)

Ruim een eeuw geleden, in 1907, werden de *School met den Bijbel* en de bijbehorende woning van het Hoofd der School, de heer K. Hiemstra, afkomstig uit Staphorst, opgeleverd aan de Kerklaan – de vroegere naam van de Ouddiemerlaan. De school, op nummer 51, telt dan 51 leerlingen en twee leerkrachten.

Hiemstra wordt in 1914 opgevolgd door D. Verhoef uit het Zuid-Hollandse Bergschenhoek. Toen hij hoofdonderwijzer was, is in 1924 op het woonhuis een extra verdieping geplaatst, naar verluidt om ruimte te bieden aan de rijke kinderschare van het gezin. Afbeeldingen 1 t/m 3 laten deze aanpassing duidelijk zien en tonen ons bovendien, dat in 1923 – de datering van de prentbriefkaart – de Kerklaan, reeds Ouddiemerlaan werd genoemd.

Hoe het interieur van het huis er begin van de eeuw oorspronkelijk uit heeft gezien is ons, jammer genoeg, niet bekend. Gaan we af op de stijlkenmerken van de omringende huizen aan de Kerklaan uit dezelfde periode, dan mogen we aannemen dat de hal en het trappenhuis nog vrij authentiek zijn gebleven – zie afbeeldingen 4 en 5.

Als in 1931 F. Meima Hoofd van de School is, is er een vacature voor een onderwijzer waarop de 20-jarige Amsterdammer Johannes Christophorus Abraham (Chris) Bredschneijder solliciteert. Hij heeft een aanstelling bij de toenmalige *Oranje Nassauschool* aan de Rechtboomsloot, waar hij in 1929 als 'kwekeling met acte' met een voor die tijd reuzensalaris van fl. 48,- per maand benoemd is. Een 'hipo' (*high-potential*) zouden wij tegenwoordig zeggen, een jonge man met grote kwaliteiten. Als Amsterdams jongetje zat hij zelf eerst op de *Van Noortschool* op de Prinsengracht en doorliep vervolgens als 'middellbare scholier' de *Hervormde Kweekschool* aan de Plantage Middenlaan – zie ook het kader: *Bevriend* vanaf 1925.

Bredschneijder – een belijdend christen, van hervormde huize – wordt aangenomen en volgt – in het bezit van de hoofdakke – negen jaar later (in 1940) Meima op. Hij wordt op 29-jarige leeftijd 'Hoofd eener Christelijke School te Diemen'. Bredschneijder is dat tot aan zijn pensionering in 1976 gebleven; in een afscheidsinterview in *Trouw* zegt hij over zijn onderwijspassie: 'Ik heb mij in het bijzonder tot de lagere school aangetrokken gevoeld.

Afb. 4: De hal naar de voordeur van de woning (foto: Jan Ronday)

Afb. 5: Het trappenhuis op de begane grond in de woning. Vader Bredschneijder heeft zich tijdens een razzia onder de trap verstopt. Moeder had kleine Chrisje (uit 1944) in een box of kinderstoel voor de toegang van de kleine bergruimte gezet. Daardoor is vader niet ontdekt. (foto: Jan Ronday)

Bevriend vanaf 1925

‘Daarom, mijn geliefde broeders, (en zusters) weest standvastig, onwankelbaar te allen tijde overvloedig in het werk des Heren, wetende, dat uw arbeid niet vergeefs is in de Here.’ (1 Corinthe 15:58)

Prof. dr. J.W. (Johan) van Hulst is emeritus-hoogleraar pedagogiek aan de *Vrije Universiteit*, Eerste Kamerlid geweest, fractievoorzitter van de *CHU* en het *CDA*, verzetsman en kinderredder; prof. Van Hulst ontving in 1970 de Israëliische *Yad Vashem*-onderscheiding ‘Rechtvaardige onder de Volkeren’, omdat hij in de oorlogsjaren als directeur van de *Hervormde Kweekschool* aan de Plantage Middenlaan honderden joodse baby’s en peuters het leven heeft weten te redden. Een uitzonderlijke man. Om meerdere redenen.

Van Hulst was vroeger heel goed bevriend met Chris Bredschneijder, die hij had leren kennen op dezelfde hoofdstedelijke *Kweekschool*, toen ze – in 1925 – beiden 14 jaar oud waren en opgingen om onderwijzer te worden. Beiden zijn in 1911 geboren; maar het ongelooflijke is, dat prof. Van Hulst inmiddels 105 jaar oud is – terwijl Bredschneijder in 1981, 35 jaar geleden, op zeventigjarige leeftijd overleed – en zich zijn vriendschap met Chris nog haarscherp weet te herinneren. “Chris woonde in die tijd in de Rombout Hoogerbeetsstraat in de Amsterdamse Staatsliedenbuurt. We waren op school eerst zeer goed bevriend, totdat hij na twee jaar, in 1927, verliefd werd op Corrie Mann, een klasgenote van ons. Meisjes waren wel vaker verliefd op Chris, maar de vonk was nu wederzijds overgeslagen. Toen kwam ik eigenlijk een beetje op het tweede plan. Chris en ik zijn in die tijd nog samen naar Hilversum gefietst, waar Corrie woonde, om met haar moeder – een weduwe – kennis te maken. Ik heb daar toen een uurtje rondgereden, totdat Chris met een gelukkig gezicht naar buiten kwam: ja hoor, hij was goedgekeurd. Chris is later ook met haar getrouwd. En ik ben altijd hun huisvriend gebleven. Chris en ik hadden veel gemeenschappelijke belangstellingen: het onderwijs, het Evangelie en de muziek. We waren beiden goede organisten, Chris was organist in de *Hervormde Kerk* in Diemen en op begraafplaats ‘Rustoord’. Op het gouden jubileum van de *School met den Bijbel* – het vijftigjarig bestaan: 1907-1957 – heb ik, als directeur van de *Hervormde Kweekschool* (sinds 1942), een lezing gehouden, met als onderwerp: ‘Was onze arbeid tevergeefs?’ De titel refereert aan onze opdracht vanuit het Evangelie en ons werk in het hervormd onderwijs, mede gezien in het licht van de donkere jaren van de Duitse overheersing. De kern van mijn antwoord op de vraag is, dat als we blijven waarnemen vanuit hemels perspectief, wij begrijpen dat het positieve resultaat van onze inspanningen vaak onzichtbaar is. Dat is ook nog steeds mijn overtuiging.”

Afb. 6: Ontmoeting van Ronald van Gelder met prof. Johan van Hulst in zijn Amsterdamse woning. Prof. Van Hulst was toen 104 jaar oud. (foto: Jan Ronday)

Afb. 7: Cornelia Magdalena Bredschneijder-Mann (1911-1964) en Johannes Christophorus Abraham Bredschneijder (1911-1981). De foto werd in de dertiger jaren genomen. (Eigendom familie Bredschneijder)

Je wordt er in de gelegenheid gesteld jonge kinderen bij hun ontwikkelingen te begeleiden, hen te leren denken en hen – zo mogelijk – sociale begrippen bij te brengen. En dat alles dan vanuit de achtergronden van het Evangelie.' Inmiddels telt de school in 1976 maar liefst 450 leerlingen.

Godsvertrouwen en arbeidzaam leven

Het was vanzelfsprekend uitermate moeilijk om als idealist in bezettingstijd met een dergelijke verantwoordelijke baan te beginnen – zie het kader: School met den Bijbel tijdens de oorlog. Maar Bredschneijder en zijn even jonge echtgenote Cornelia Magdalena Mann (Corrie) weten zich in die turbulente periode goed staande te houden. En de School, leraren en de kleine 250 leerlingen veilig door de oorlogsjaren heen te loodsen. Chris en Corrie krijgen samen vijf kinderen: Emmy (1941), Chris jr. (1944), Lies (1945), Carla (1946) en Kees (1948). Emmy was lichamelijk niet gezond, wat een zware druk op het gezin legde. Ze overlijdt op zevenjarige leeftijd. Het sterke godsvertrouwen helpt de ouders het leed enigszins te verzachten. Zodra de kinderen oud genoeg zijn, gaan ze 's zondags mee naar de kerk. Chris was vaste organist in de kerk en menigmaal heeft een kind boven, in de buurt van vader de

dienst uitgezeten. Moeder neemt dan genoegen met kerkbezoek 's avonds, gedwongen door het strakke tijdschema overdag. De organist moet 's avonds immers weer op tijd in de dienst zijn. Chris is ook één van de sprekers in de *Jeugdkerk*. Daarnaast gaat hij ook volledig op in zijn werk, zoals hij – bij zijn afscheid – later zegt: 'Je kunt wel zeggen dat ik van de zeven avonden die een week telt er vijf met de school bezig ben. Je bent als schoolhoofd eigenlijk een soort manasje-van-alles. Je moet zorgen voor het management in de school, je hebt nog een eigen klas en je moet de ontwikkelingen in het onderwijs – en die zijn er in groten getale – in de gaten houden.' Verder is hij ook nog actief in tal van verenigingen (o.a. de *Oranjevereniging*) en comités (zoals voor het *Bevrijdingsmonument*). Het gezin komt daardoor nogal eens te kort. Of zoals zijn kinderen mij desgevraagd zeggen: 'Vader was weinig thuis, moeder was er wel altijd voor ons. Naast moeder voor ons, was ze ook actief in de gemeente Diemen, ze was een bijzonder sociale vrouw.'

Nieuwe levensfase

1964 is een cruciaal jaar voor het gezin Bredschneijder. Moeder Corrie overlijdt op 53-jarige leeftijd als gevolg van een slopende ziekte. Een mokerslag voor het gezin. De kinderen variëren op dat moment in leeftijd tussen 15 en 21 jaar. Voor de oudste kinderen nadert de tijd om de vleugels uit te slaan. Maar ook vader Chris zit niet bij de pakken neer. Via een van zijn dochters ontmoet hij Emma Louise (Isi) Behrmann (geboren in Hamburg, 1923), zij wordt zijn nieuwe levenspartner. Samen wonen ze nog een aantal jaren in de onderwijzerswoning. Ze ondersteunt Chris bij de sociale aangelegenheden in het onderwijs en draait vol enthousiasme mee. 'Alleen dat huis! Die woning op Ouddiemerlaan 49. Ik heb daar elf jaar gewoond. Vreselijk, een eensteensmuur, in slechte staat, nat, koud en ongezond. Ik was blij dat we na Chris' pensionering in 1976, naar Buitenlust verhuisden,' zegt mevr. Bredschneijder-Behrmann. In 1981 overlijdt Johannes Christophorus Abraham Bredschneijder op 70-jarige leeftijd. Een man met een missie is heengegaan.

Afb. 8: De familie Bredschneijder in de achtertuin van het huis, voor de muur van de School met den Bijbel. De foto is eind jaren veertig genomen, dus vóór de ingrijpende verbouwing van 1953. Staand tegen de muur: Chris Bredschneijder sr. en zijn vrouw Corrie. Zittend van links naar rechts: oom Johan Westveer, Chris jr., Lies, Kees, tante Magda Westveer (een nicht van moeder Corrie) en Carla. (coll. familie Bredschneijder)

Afb. 9: De kinderen Bredschneijder op de fiets op de stoep van de Ouddiemerlaan. Van links naar rechts: Chris jr. met Kees op de stang, Lies en Carla. Foto genomen in 1953. (Coll. familie Bredschneijder)

Als het schoolbestuur wordt gevraagd mogelijke joodse leerlingen te verwijderen of niet toe te laten, bericht zij dat zij hieraan niet kan en mag meewerken.

School met den Bijbel tijdens de oorlog

Vlak voordat de Duitse machthebber het benoemingsbeleid helemaal naar zich toetrok, kon Chris Bredschneijder nog net op 1 november 1940 tot Hoofd eener School te Diemen benoemd worden, als opvolger van schoolhoofd Meima. Niet de gemakkelijkste tijd om deze taak over te nemen, want het waren uiterst onzekere, onrustige en beangstigende tijden. Tijdens de mobilisatie in '39 waren al diverse lokalen van de School voor Nederlandse soldaten gevorderd, waardoor de school ontgeld raakte en soms er zelfs geen les kon worden gegeven.

Een citaat uit de Bestuursnotulen uit die tijd, ter illustratie: 'Thans kwam in bespreking de toestand der school, zoals die is geworden door de mobilisatie, nu de militairen het gebouw in gebruik hebben genomen. In slechts een lokaal kan les worden gegeven. Van de openbare school hebben we twee lokalen in gebruik en van de RK-school eveneens twee lokalen; de laatste werden zeer welwillend afgestaan, zonder dat we daarvoor vergoeding moeten geven, voorzeker een mooi gebaar van het bestuur dier school.' (Bestuursnotulen, 24 november 1939.)

En ook later, tijdens de nadagen van de Duitse overheersing in '45, werden de schoolruimtes door de Duitsers geconfisqueerd. Maar de schoolleiding liet zich in de oorlogsjaren niet vermurwen. Chris Bredschneijder in een afscheid-interview in '76 daarover: 'Van het geregelde schoolleven kwam toen weinig meer terecht. De kinderen van de hoogste klassen kwamen bij mij thuis. In de voorkamer stond een schoolbord en daar zaten dagelijks zo'n twintig leerlingen omheen. Stookgelegenheid hadden we niet, maar met zoveel mensen in huis werd het vanzelf wel warm. Van echt leren kwam natuurlijk niet zoveel terecht, maar je had toch het gevoel dat je met iets bezig was, dat je niet helemaal stil zat.'

Toen de Duitsers de school ten slotte definitief verlieten, lieten ze de schoolleiding een onaangename verrassing: 'De heer Bredschneijder gaf nog te kennen dat de Duitsers toen zij het schoolgebouw verlaten hebben veel gestolen en beschadigd hebben, zoals kasten opengebroken en wat van hun gading was meegenomen hebben en ongeveer vijftien banken zijn stukgegaan met het uit- en inbrengen van de school, dit moest erg vlug gebeuren.' (Bestuursnotulen, 24 mei 1945.)

De school werd in de oorlogstijd – zoals zoveel Nederlandse instellingen – ook moreel op de proef gesteld, toen de overheerser eiste, dat bijvoorbeeld joden geen bestuursfuncties meer mochten bekleden (Bestuursnotulen, 12 mei 1941) en joodse kinderen reguliere lessen niet meer mochten volgen. Voorzitter Akker en secretaris Nagtegaal verwoordden het bestuursbesluit naar aanleiding van de eis om joodse kinderen te verwijderen of niet meer tot de school toe te laten toen als volgt: 'In het schrijven van B&W van Diemen wordt van het Schoolbestuur gevraagd medewerking te verlenen bij verwijdering en eventueel niet toelaating van mogelijke Joodsche leerlingen van onze School. Na ernstige overweging wordt met algemene stemmen besloten aan het Gemeentebestuur te berichten dat het Bestuur der School niet kan en mag medewerken in deze zaak, daar zij op grond van Gods Woord ontrouw zouden zijn aan haar roeping, het Evangelie te brengen aan alle volken.' (Bestuursnotulen, 3 september 1941.)

Een helder, standvastig en onwankelbaar standpunt.

Literatuur

- Gelder, R. van. *Een aspect met herinneringen. Van School met den Bijbel tot de Schakel*. Historische Kring Diemen, 2016, 1 (26), 22-24.
- Van Haften, W. & Verwey, G. (red.) *Johan W. van Hulst, pedagoog, politicus, verzetsman. In de voetstappen van Coornhert*. Hilversum: Verloren, 2015
- *Notulenboek 1930-1950*, bestuur School met den Bijbel. Archief School met den Bijbel, op locatie: Universiteitsbibliotheek Vrije Universiteit (UBVU).
- Krantenartikelen: *Interviews met Chris Bredschneijder*
- 'Mijn werk is mijn hobby'. *Amstellandpers*, 17-6-1976
- '47 jaar Christelijk onderwijs'. *Trouw*, 1976
- 'Veertig jaar voor de klas'. *Diemer Courant*, 25 september 1969.

ECHTPAAR ARENS BLEEF JOODSE VRIENDEN TROUW

Taco ten Dam

Helden worden niet geboren. De omstandigheden bepalen of iemand zich als held ontwikkelt. Zonder oorlog waren Johannes Petrus Arens (1913-1992) en zijn vrouw Anna Katharina Arens-Tak (1914-2006) die in de oorlogsjaren aan de Ouddiemerlaan 84A woonden, een doorsnee hard werkend en ondernemend stel geweest. Een zaak, een gezin en een redelijk leven in een dorp bij Amsterdam. Precies wat zij waren, toen de oorlogsomstandigheden hen helden maakten. Geen twijfels, zelfs de boosheid van Anna's moeder negerend, die vond dat zij zichzelf in groot gevaar brachten, lieten zij hun door de nazi's opgejaagde joodse vrienden niet in de steek.

Melkwijk Transvaalbuurt

Als de Tweede Wereldoorlog uitbreekt, wonen Joop Arens en zijn vrouw Anna aan de Ouddiemerlaan in Diemen. Hun huis maakt deel uit van een blokje van drie huizen tegenover de boerderij van Jacob Zijtveld die op de plaats stond waar nu de linker ingang van het winkelcentrum is. Anna is zwanger en zal in oktober 1940 het leven schenken aan Leo. Joop heeft een melkzaak in Diemen en loopt sinds 1931 een melkwijk in de Amsterdamse Transvaalbuurt en in de Wijtenbachstraat. Als jongen kwam hij graag in de Lage Bijlmer bij opa Tames Ruiter.

Uit die tijd kent hij ook melk- en kaasboer De Dood die zoals veel boeren een melkwijk heeft in Amsterdam. Zijn wijk in de Transvaalbuurt had al bij de bouw een grote aantrekkingskracht op klassenbewuste arbeiders, onder wie veel joodse Amsterdammers. Als De Dood op een dag (het verhaal vertelt niet of hij dit expres of per ongeluk deed) een forse hoeveelheid melk kwijtraakt over een op de stoep geschilderde rode haan, krijgt hij het aan de stok met boze buurtbewoners. Na het incident durft hij niet meer terug naar de Transvaalbuurt en neemt Joop Arens de wijk over.

Joop Arens (rechts) keert terug van zijn melkwijk in de Transvaalbuurt. Op de Hartveldseweg steekt Joop zijn hand uit om de Ouddiemerlaan in te gaan. Het paard wordt gemend door een jongen uit het gezin Rood uit de Transvaalbuurt. De naam van de man links is onbekend.

Joop Arens ontmoette Anna Tak in zijn melkwijk in Amsterdam-Oost. Anna woonde in de Wijtenbachstraat. Zij trouwden in het voorjaar van 1940.

Toenemende spanning

In de Transvaalbuurt zijn in de jaren dertig de politieke tegenstellingen zichtbaar. De NSB provokeert graag in de rode buurt waar veel joden wonen. Tijdens confrontaties laten vooral actieve communisten zich niet onbetuigd en slaan de nationaalsocialisten met regelmaat de buurt uit. Ook melkboer Joop Arens hoort in zijn praatjes met zijn klanten vaak de zorgen voor de toekomst. Onder hen zijn de familie Wijnschenk, de familie Vuisje van het Afrikanerplein en de familie Kijl uit de Hofmeyrstraat. Niet dat Joop Arens politiek erg geïnteresseerd is, eigenlijk helemaal niet. Maar hij voelt mee met de mensen die hij elke dag even spreekt. Ze doen regelmatig een beroep op Arens als sjabbesgoj, om op de sabbat, het licht of gas voor hen aan te steken, zodat zij zelf deze dag niet hoeven te ontheiligen. Zijn melkwijk brengt bovendien de liefde in zijn leven als hij Anna Tak, een dochter van een klant in de Wijtenbachstraat, leert kennen. Zij trouwen in maart 1940. Als in mei 1940 de Duitse tanks door de Amster-

Joop Arens is regelmatig sjabbesgoj, om op de sabbat, het licht of gas voor de joodse families aan te steken

damse straten rollen, houdt de Transvaalbuurt zijn adem in. Voor veel mensen lijkt er in de eerste maanden weinig aan de hand als het dagelijkse leven zijn gangetje herpakt. Maar de joden weten maar al te goed hoe de nazi's over hen denken.

Familie Vuisje

Met David en Jeanette ("Nel") Vuisje die op het Afrikanerplein 9 wonen en een manufacturenzaakje hebben, kunnen Joop en Anna het goed vinden. Beide stellen hebben kleine kinderen en de Vuisjes komen graag in het rustige Diemen, waar Joops moeder, oma Arens-Ruiter op zondag vaak een eenvoudig terrasje voor de melkwinkel aan de Ouddiemerlaan neerzet. Dan schenkt ze een kopje koffie of thee voor de passanten die op weg zijn naar de joodse begraafplaats verderop aan de Ouddiemerlaan.

Vanzelfsprekend gaat het gesprek tussen de jonge mensen vaak over de bezetting en de anti-joodse maatregelen die stapje voor stapje het leven van de joodse Nederlanders binnendringen.

Czaar Peterstraat

Joop heeft een vrijstelling voor werk in Duitsland omdat hij middenstander is en in de levensmiddelenbranche werkt. Om ook zijn broer Herman te vrijwaren van werk in Duitsland, neemt hij hem ook in dienst. Met Simon Wijnschenk en de familie Lampie bedenkt Arens een plan om de joodse families "onzichtbaar" te maken. Daartoe huurt Arens een pand in de Czaar Peterstraat, waar David Vuisje een atelier opzet. De families Lampie en Wijnschenk gaan er met valse papieren wonen. Overdag voorzien zij in hun levensonderhoud door kleren te (ver-)maken voor buurtbewoners. Ook Joop Kijl is er vaak.

De Duitsers loeren voortdurend op jonge mannen voor de Arbeitseinsatz

Arens verzorgt ze daar; de melkboer wekt geen argwaan als hij een huis binnengaat om boodschappen af te geven. Joop Kijl, een van de kinderen van het gezin in de Hofmeyrstraat, duikt in mei 1942 onder. Als hij voor zijn ogen zijn getrouwde broer met vrouw en kind ziet afvoeren in de Zanddwarstraat in Amsterdam, vertrekt hij naar Limburg. In Venlo werkt hij in de kassen en woont in een

Voorzijde van het huis van de familie Arens aan de Ouddiemerlaan 84A. Het huis maakte onderdeel uit van een rijtje van drie huizen tegenover de boerderij van Zijtveld. De boerderij moest later plaats maken voor het winkelcentrum en het huis van de familie Arens voor het gemeentehuis.

Achterzijde Ouddielerlaan 84A. Links is de ingang naar de tuin van Quatfass. In dit huis "haalde" dokter Van Gemert in 1944 de baby's van Anna Arens en de onderduikster Femmy Wijnschenk.

pension. Niemand daar weet dat hij een joodse Amsterdammer op de vlucht is. Constant moet Kijl echter op zijn hoede zijn; niet alleen is de NSB ook in Venlo, maar ook loeren de Duitsers voortdurend op jonge mannen voor de Arbeitseinsatz.

Razzia

Op het moment dat David Vuisje in juni 1943 in Diemen met Joop Arens zijn onderduikplannen bespreekt, halen de Duitsers zijn vrouw en kinderen uit hun huis aan het Afrikanerplein. De onderduikplannen zijn wat vertraagd omdat Joop problemen heeft met zijn schoonmoeder die vindt dat Joop en Anna hun gezinnetje in groot gevaar brengen door joden te helpen. Nu is het te laat. David voegt zich vrijwillig bij zijn gezin in de Hollandse Schouwburg aan de Plantage Middenlaan. Later komen er in Diemen brieven uit Westerbork. Jeanette vertelt over het kamp-levens en is vol van de kleine Abraham die op 14 november 1943 is geboren. Arens en zijn vrouw verzorgen zo goed en kwaad als het kan voedsel- en kledingpakketten voor hun vrienden. Het is soms lastig: Jeanette schrijft zonder omhaal over bekenden en hun adressen in Amsterdam. Joop Arens weet dat de Duitsers post controleren en het adres Ouddielerlaan 84A zou met zoveel joodse kennissen wel eens ongewenste belangstelling kunnen

In de zomer van 1944 staat onverwachts Joop Kijl voor de deur bij de familie Arens. Vermagerd, berooid en moe.

opwekken. In januari 1944 houdt de post op. Blijkbaar is het gezin Vuisje niet meer in Westerbork.

Joop Kijl

In de zomer van 1944 staat onverwachts Joop Kijl voor de deur bij de familie Arens. Vermagerd, berooid en moe. Letterlijk moederziel alleen: vader, moeder en zeven broers en zussen zijn gedeporteerd. Nadat Limburg te onveilig voor hem is geworden, ziet Kijl geen andere uitweg dan terug te keren naar Amsterdam. Een tijd zwerft hij van adres naar adres in de stad, met alle risico's van dien. Dan moet hij denken aan de melkman van de familie in de Transvaalbuurt, die hij kent als een man met het hart op de goede plaats. In eerste instantie brengt Arens de onverwachte gast onder in het pand aan de Czaar Peterstraat waar de families Lampie en Wijnschenk zich verschuilen. De situatie is er moeilijk en Kijl gaat toch weer naar een ander adres.

Vlucht naar Diemen

Het adres in de Czaar Peterstraat wordt verraden. Als de Sicherheitsdienst het pand binnenvalt, vluchten Simon en de zwangere Femmy Wijnschenk via een kast met een trapje naar de bovenliggende etage. Over het dak weten ze weg te komen. De familie Lampie is dan niet aanwezig. Simon en zijn vrouw vinden onderdak bij de familie Arens aan de Ouddielerlaan. De burens, een broer en een oom van Joop, zijn op de hoogte van de schuilplaats in de kelder. In juni 1944 bevalt de vrouw des huizes van dochter Joke en een paar maanden later schenkt ook Femmy het leven aan een dochter, Simone. Dokter Van Gemert doet beide bevallingen. Anna Arens-Tak kan niet op haar eigen huisarts rekenen van wie in Diemen bekend is dat hij lid van de NSB is. Omdat Femmy geen borstvoeding kan geven, krijgt Anna Arens ook Simone aan de borst. Arens en zijn vrouw spelen hoog spel; bij ontdekking zullen niet alleen de onderduikers, maar ook zij, ouders van drie kleine kinderen, ongetwijfeld zwaar gestraft worden. Zij weten heel goed wat er boven hun hoofd hangt, maar zij kennen geen twijfel. Ook Joop Kijl gunnen zij in juli 1944 een plek aan de Ouddielerlaan 84A. De vriendin van Joop, Stien Breijaan uit de Hofmeyrstraat, neemt na haar bezoeken zijn vuile wasgoed mee.

Joop Kijl was de enige overlevende van een gezin van vader, moeder en acht kinderen. Kijl dook onder op verschillende adressen in Amsterdam en in Venlo. In 1944 namen Joop en Anna Arens de 16-jarige jongen in huis waardoor hij de jodenvervolgving overleefde.

Hongerwinter

De winter van 1944 kent extreem slechte omstandigheden. De bezetting duurt al dik vier lange jaren en de brandstof en het eten raken op. Even krijgt het moreel van de bevolking boven de rivieren een oppepper als het zuiden van Nederland wordt bevrijd. Maar dan stopt de opmars van de geallieerden en is de toevoer van steenkool naar het noorden niet meer mogelijk. Om de Algemene Spoorwegstaking te breken, blokkeren de Duitsers alle transporten. Ook in Diemen zijn de gevolgen ernstig. Niet alleen de temperaturen zijn laag, maar de schaarste en ontberingen maken dat de winterperiode nog veel kouder wordt ervaren als de weerstatistieken aangeven. In Nederland sterven 20.000 mensen van de honger; vlakbij Diemen, in de Zandstraat in Amsterdam liggen de uitgemergelde lichamen opgestapeld in de Zuiderkerk.

Winter in Diemen

De prachtige bomenrijen aan de Ouderkerkerlaan en de Ouddiemerlaan verdwijnen in gezaagde stukjes in de kachels. Ook de spoorbielzen van het ringspoor moeten eraan geloven en Diemenaren verzagen zelfs hun houten schuurtjes voor de kachel. Op boerderijen en zelfs in de kelder van dokter Van Gemert wordt illegaal geslacht. In Diemen doet een voedselcomité er alles aan om ondervoede kinderen te plaatsen bij gastgezinnen in Holwerd. Voor onderduikers wordt het nog moeilijker. Zij staan immers niet geregistreerd, krijgen geen bonnen en zijn afhankelijk van illegale bonnenverstrekkers. Maar de familie Arens vindt het te link om een beroep te doen op contacten in Diemen. Zij houden hun kinderen bij zich en doen er alles aan buiten de praatjes in het dorp te blijven.

Hongertochten

Joop Arens en Joop Kijl gaan tot drie maal toe op voedseljacht. Met de handkar lopen zij naar Drenthe, een ongemakkelijke tocht die nog gevaarlijker wordt omdat Joop Kijl een vals Ausweis (identiteitskaart) heeft. Een Ausweis dat gedrukt is in de drukkerij van mevrouw De Wild aan de Ouderkerkerlaan. In de onderduikperiode wordt het huis aan de Ouddiemerlaan 84A tot drie maal toe doorzocht door de Duitsers. In twee gevallen is de familie vooraf op de hoogte, omdat een schoonzus van Anna bij de telefooncentrale werkt en de boodschap kan doorgeven via burens Goedhart die als enige in de buurt een telefoon in huis hebben. Maar als twee Nederlandse SD'ers een inval doen, is de familie Goedhart niet thuis. Op straat zien Simon, Joop Kijl en Joop Arens het vanuit de verte gebeuren. In huis moet de 4-jarige Leo Arens toezien dat zijn moeder een klap in haar gezicht krijgt en uitgescholden wordt. Maar Anna geeft geen krimp en onderduikers worden er niet aangetroffen. Aan Femmy is niet te zien dat ze joods is en ze beschikt over uitmuntend vervalste papieren. Anna, die ook de baby van Femmy regelmatig de borst geeft, geeft echter geen krimp. Al meteen zijn er sterke vermoedens over de verraders, maar tot een hard bewijs is het nooit gekomen.

Anna Arens met de net geboren Joke op haar arm. Joke werd in 1944 geboren. Femmy Wijnschenk (rechts) zal in oktober bevallen van Simone. Tussen hen in Leo Arens.

Onvoorstelbaar

Het lijkt een kwestie van tijd tot de oorlog voorbij is. In mei is het eindelijk zover en kunnen Simon en Femmy Wijnschenk met hun dochtertje Simone en Joop Kijl als vrije mensen de straat op. Ze zijn overlevers, maar hun leven na de oorlog gaat verder zonder al die gedeporteerde en vermoorde familieleden, vrienden en kennissen.

De familie Arens krijgt na de oorlog het bericht dat het hele gezin Vuisje in Auschwitz is vergast. Van de Lampies is nooit meer iets vernomen. Simon en Femmy Wijnschenk emigreren naar Canada. Joop Kijl is de enige overlevende van het ouderlijk gezin. Terwijl in het naoorlogse Nederland de meeste verraders stilletjes in vrijheid leven en de overheid weinig werk maakt van de opsporing ►

Eind 1946 wordt oorlogsslachtoffer in het kwadraat Joop Kijl zeer tegen zijn zin als soldaat naar de oorlog in Nederlands-Indië gestuurd

van nationaalsocialisten en andere landverraders, gebeurt er iets onvoorstelbaars. In november 1946 wordt oorlogsslachtoffer in het kwadraat Joop Kijl zeer tegen zijn zin als soldaat naar de oorlog in Nederlands-Indië gestuurd. Dat hij inmiddels getrouwd is met Stien Breijaan en met wie hij een dochter had gekregen, doet niet ter zake. Prins Bernhard neemt als inspecteur-generaal niet eens de moeite het rekest van het joodse oorlogsslachtoffer te beantwoorden.

Yad Vashem

Joop Kijl en zijn gezin houden na de oorlog vriendschappelijk contact met het echtpaar Arens dat in Diemen is blijven wonen. Niet aan de Ouddiemerlaan waar de huizen verdwenen zijn voor de nieuwbouw van het gemeentehuis, maar in de Burgemeester De Kievietstraat. Met hun achtergrond is Joop Kijl meer dan een *friend of the family* die geen verjaardag overslaat. Als Joop in 1991 in het *Nieuw Israëlitisch Weekblad* leest over de Yad Vashem-onderscheiding, schrijft hij de Israëliëse ambassadeur dat

Op 20 april 1993 krijgen Anna Arens-Tak (links) en Joop Arens (postuum) in Amsterdam de Yad Vashem-onderscheiding uitgereikt door de Israëliëse ambassadeur Bavly. In het midden staat Greet Nooten en rechts aanvrager Joop Kijl.

Joop en Anna Arens zeker tot "The Righteous Among The Nations" behoren. Het is 46 jaar na de bevrijding; aanvrager Joop Kijl is inmiddels 66, Joop Arens 77 en Anna 76 jaar. Op 1 juli 1992 erkent Yad Vashem het echtpaar uit Diemen. Ambassadeur Bavly reikt op 20 april 1993 in Amsterdam de onderscheiding uit aan Anna Arens en postuum aan Joop die kort daarvoor overleden is. Een jaar later nodigen Yad Vashem en *El Al* Anna Arens uit om in Israël het ereburgerschap van de staat Israël in ontvangst te nemen. De namen van Joop en Anna staan in Jerusalem in een muur gebeiteld, in een park gewijd aan de "Rechtvaardige onder de Volkeren".

Simon Wijnschenk overlijdt op 7 december 1983, Joop Arens op 6 januari 1992, Anna Arens-Tak op 28 april 2006 en Joop Kijl op 1 december 2013. In 2015, bij het 50-jarig huwelijksfeest van zijn zus Joke en zwager Bert van de Beek, zien Joke en Leo Arens 70 jaar na het einde van de oorlog Simone Wijnschenk terug. Simone is getraceerd door Jaap Duizend en Jeanne Duizend-Kijl, de dochter van Joop Kijl.

Simone Wijnschenk en Joke Arens, beiden geboren in 1944 aan de Ouddiemerlaan 84A. Zij zagen elkaar terug in 2015 op het huwelijksfeest van Joke van de Beek-Arens en Bert van de Beek.

Literatuur

- **Arens, Leo** (2016). Gesprek van Taco ten Dam en Ronald van Gelder met Leo Arens op 16 april 2016.
- **Arens, Leo** (2016). Aantekeningen voor een interview door Ronald van Gelder met Leo Arens op 5 mei 2016 op boerderij 'De Zeehoeve'.
- **Bakker, Alfred, Bulterman, Willy, Cuijpers, John, Dam, Taco** ten e.a. (2015). *Diemens oorlog, Dorp bij Amsterdam onder Duitse bezetting*. Uitgave Historische Kring Diemen, Diemen.
- **Caransa, Ab.** (1984). *Verzamelen op het Transvaalplein. Ter nagedachtenis van het Joodse proletariaat van Amsterdam*. Uitg. Bosch en Keuning, Baarn.
- **Heijdra, Ton.** (1997). *De Transvaalbuurt. Een geschiedenis van idealen*. Uitg. René de Milliano, Alkmaar.
- **Hongerwinter** (2016). Opgehaald op 4 mei 2016 van <https://nl.wikipedia>.
- **Humanitaria** (2016). Opgehaald op 1 juni 2016 van <http://www.humanitarisme.nl>.
- **Joods Historisch Museum** (2007). Opgehaald op 1 juni 2016 van <http://www.jhm.nl>.
- **Metz, Daniël.** (2011). Interview met Joop Kijl in het verzorgingshuis Beth Shalom.
- **Reurekas, J.F.** (1982). *Diemen in oude ansichten* 3, Uitg. Europese Bibliotheek, Zaltbommel.
- **Trouw** (2001). Opgehaald op 1 juni 2016 van <http://www.trouw.nl/tr/nl>.
- **Yad Vashem** (2016). Opgehaald op 1 juni 2016 van <http://db.yadvashem.org/righteous/family.html>.

Fotoverantwoording

Het beeldmateriaal is beschikbaar gesteld door Leo Arens.

De Ouddiemerlaan in de jaren '80. Links de ingang van het winkelcentrum met meteen de AH-vestiging, rechts het gemeentehuis en verderop rechts de Sint-Petrusschool. Theater De Omval is er nog niet. (coll. Taco ten Dam)

Nieuwe bebouwing aan de Ouddiemerlaan

WINKELCENTRUM, GEMEENTEHUIS EN DE SINT-PETRUSCHOOLO

Taco ten Dam

Tijdens de wederopbouw in de jaren vijftig kroop de gemeente Diemen moeizaam uit het dal. Drijvend op een sterke economische groei in Nederland ging Diemen langzaam mee in de tijd. Langzaam, want in de plaatsen in de buurt, leek het met de vernieuwingen allemaal wat sneller te gaan.

Maar dan komen ook in Diemen de plannen: het raadhuis aan de Hartveldseweg is te klein en er moet een nieuw modern gebouw komen. De "oude" winkels van de kleine zelfstandigen aan en rond de Hartveldseweg voldoen niet meer. Er moet in het "nieuwe" centrum van Diemen een modern winkelcentrum komen. Veel winkels onder één dak, zelfbediening, boodschappenkarretjes en een ruim parkeerterrein voor ons statussymbool, de net verworven altijd glimmend gepoetste auto. De katholieke kerk krijgt het op zijn heupen en koopt grond in het nieuwe centrum om daar als belangrijke religieuze vertegenwoordiger van een groot deel van Diemen zijn gezicht te tonen.

1970: Nieuw winkelcentrum

Straatbeeld van de kruising Ouddiemerlaan en het Wilhelminaplantsen. Onder de hoogbouw bevindt zich het winkelcentrum dat in 1970 werd geopend. Op deze prentbriefkaart van boekhandel Vanderhoef uit de jaren '80 is paard en wagen nog steeds niet verdwenen. (prentbriefkaart coll. Taco ten Dam)

In het voorjaar van 1959 kwam de gemeenteraad met de eerste plannen voor een nieuw winkelcentrum aan de Ouddiemerlaan. De kleine middenstanders hadden uiteraard bezwaren: te ambitieus en te groot. Het duurde even, maar in juli 1965 keurde de gemeenteraad het bestemmingsplan goed. Zes leden waren voor en drie waren tegen. Pikant detail was dat vier raadsleden met vakantie waren. Ton Schipper: "Het is waarschijnlijk hier aan te danken dat het plan de streep heeft gehaald." De boze middenstand werd gepaaid met een voorrangsregeling voor Diemense winkeliers en een branchespreiding waarmee ongewenste concurrentie buiten de deur kon

worden gehouden. Zo gingen 19 van de 36 bedrijfsruimten naar Diemense ondernemers. Er stond nog wel een boerderij in de weg, maar daar wist men in Diemen wel raad mee. In het najaar van 1969 opende de eerste winkel haar deuren en op 19 september 1970 opende burgemeester Strumphler Tideman officieel het nieuwe overdekte winkelcentrum.

1973: Nieuw gemeentehuis

Het raadhuis aan de Hartveldseweg barstte begin jaren vijftig al uit zijn voegen door alle taken die de gemeente er na de oorlog steeds maar

Het nieuwe gemeentehuis in de jaren '80 op een prentbriefkaart van boekhandel Vanderhoef. Het politiebureau is nog niet gebouwd. Het terrein waar De Omval later komt, ligt nog braak. De jeugd kan er naar hartenlust voetballen. (prentbriefkaart coll. Taco ten Dam)

weer had bijgekregen. Elke vierkante meter in het gebouw, ook op zolder en in de kelder, werd benut. In 1962 ging de gemeenteraad akkoord met de opdracht tot een ontwerp van een nieuw gemeentehuis aan de D.J. den Hartoglaan. In 1971 kreeg Diemen toestemming om "een permanent kantoorgebouw, met als tijdelijke bestemming gemeentehuis" te bouwen. Op 28 november 1973 opende de commissaris van de Koningin, mr F. J. Kranenburg, het nieuwe gebouw. Inclusief een extra verdieping die de redding betekende voor het behoud van het oude raadhuis aan de Hartveldseweg. De plannenmakers hadden namelijk bedacht dat dat gebouw tegen de vlakte moest om er een nieuw onderkomen voor de *Dienst Gemeentewerken* neer te zetten. Maar het bleek goedkoper om die extra verdieping op de nieuwbouw te plaatsen.

1980: Nieuwe school

In het kielzog van de bestuurlijke autoriteiten van Diemen en de winkeliers die van de Hartveldseweg en omgeving naar het "nieuwe" centrum aan de Ouddiemerlaan trokken, wilde de katholieke kerk graag mee. De katholieke kerk was, zo redeneerde het Bisdom Haarlem, zo belangrijk dat een plaats aan een onttakelde Hartveldseweg niet volstond. Dus reserveerde

De Sint-Petrusschool aan de Ouddiemerlaan 106. Sinds de opening in 1980 zijn het schoolgebouw en omgeving voortdurend aangepast. Zo kwamen er een opbouw, een bijbouw en werd de speelplaats steeds opnieuw ingericht. De speelplaats heet sinds 2014 het Hans Hornstraplein. (foto: Wiard Krook)

het Bisdom een lap grond voor een nieuw kerkgebouw tussen alle belangrijke nieuwbouw van Diemen. 'Snoepjespastoor' Mol werd vervangen door 'Bouwpastoor' Bakker. Maar de tijd haalde de plannen in. Het kerkbezoek nam in de jaren zestig en zeventig af, de invloed van de katholieke kerk werd minder en de plannen moesten van tafel. De kerk bleef aan de Hartveldseweg, en op de aangekochte grond verrees na lange en moeizame onderhandelingen het moderne en lichte schoolgebouw van de Sint-Petrusschool. In juni 1980 kon een trotse directeur Henk van Poecke de deur openen. De veelvoorkomende tekst op bidprentjes "De meester is daar en roept u" kreeg daarmee voor de leerlingen wel een zeer letterlijke betekenis.

Literatuur

- Cuijpers, John, ten Dam, Taco, Heemskerk, Ivo en anderen (2010), *Het katholieke hart van Diemen, Honderd jaar Sint-Petrus' Bandenkerk 1910-2010*, Uitg. Sint-Petrus' Bandenkerk & Historische Kring Diemen.
- Schipper, Ton. 'Het winkelcentrum Diemerplein', Historische Kring Diemen, jrg 7,1,1997.
- Veldstra, Hiltje. 'De gemeente Diemen onder dak', Historische Kring Diemen, jrg 9,2,1999.

BOERDERIJEN AAN DE OUDDIEMERLAAN

Wiard Krook

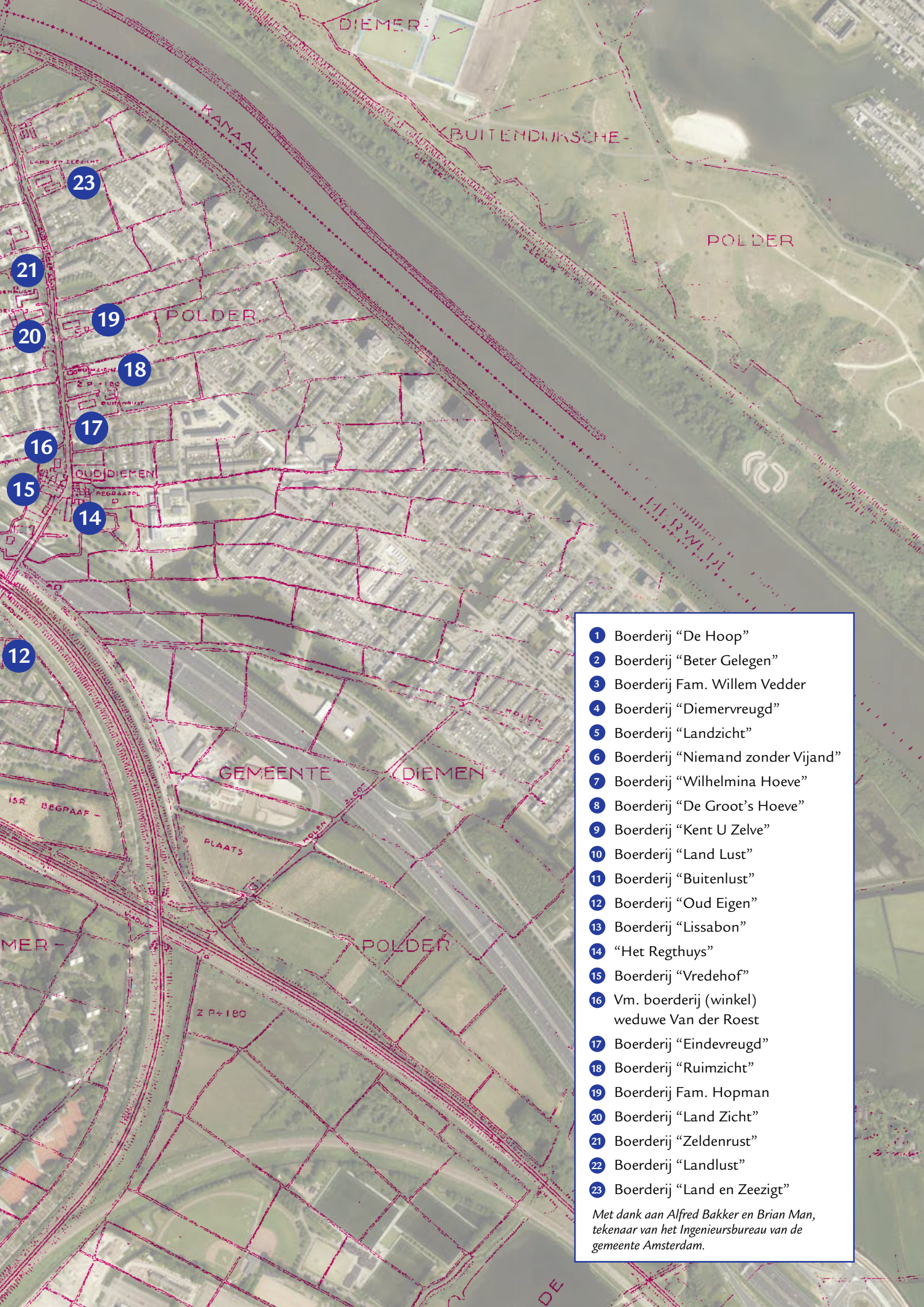
Als ergens de uitdrukking “Gelukkig hebben we de foto’s nog” van toepassing is, zijn het wel de boerderijen die vroeger aan de Ouddiemerlaan stonden. Langs deze laat-middeleeuwse ontsluitingsweg van Amsterdam waren vanaf de twaalfde eeuw vele Diemense boerenbedrijven gevestigd. De boerderijen waren op terpen gebouwd omdat het ontveende land nogal drassig was. Vrijwel alle boerderijen, die tevens waren ingericht als woningen, zijn inmiddels verdwenen. Diemen-Noord is thans ingericht als een moderne woonwijk. Wat ooit het centrum van Diemen was, kennen we nu als Oud-Diemen. Dankzij een grondige reconstructie van de oude dorpskern kunnen we hier nog een indruk krijgen hoe Diemen er vroeger moet hebben uitgezien. In Diemen-Noord is alleen de voormalige boerderij “Zeldenrust” (op het adres Ouddiemerlaan 543) nog gedeeltelijk authentiek, zij het zwaar gerestaureerd. Het is in gebruik door het Gezondheidscentrum Diemen-Noord.

Op de middenpagina’s van ons blad (pp. 26 en 27) treft u een moderne plattegrond van Diemen aan, waarover een oude plattegrond van Oud-Diemen en Diemen-Noord is geprojecteerd. U kunt nu zelf een indruk krijgen van wat er vroeger op de locatie van de huidige bebouwing heeft gestaan. Op de kaart staan ook veel van de oude boerderijen aangegeven. Op pagina’s 28 en 29 met de oorspronkelijke huisnummers aan de Ouddiemerlaan – voor zover nog bekend. Helaas weten we niet van alle boerderijen de namen meer, als ze indertijd een naam hadden. De spelling van sommige boerderijnamen kan per kaart verschillen (bijvoorbeeld “Buitenrust” en “Buitenlust”). Het blijkt ook dat een paar boerderijnamen twee keer voorkomt, maar dan verschillend is gespeld (bijvoorbeeld “Land Zigt” en “Landzigt”). Een aantal boerderijnamen is echter sinds lange tijd niet meer in Diemen bekend en vergeten, omdat die kennelijk in het dagelijks leven niet meer werden genoemd.

Tekening in Oost-Indische inkt van Chris Schut (11-1963). Te zien is de Ouddiemerlaan, gezien vanuit het noorden. Links in de verte het hoge witte beheerdershuis van de joodse begraafplaats; in het midden van de tekening boerderij Buitenlust.

- 1 Boerderij "De Hoop"
- 2 Boerderij "Beter Gelegen"
- 3 Boerderij Fam. Willem Vedder
- 4 Boerderij "Diemervreugd"
- 5 Boerderij "Landzicht"
- 6 Boerderij "Niemand zonder Vijand"
- 7 Boerderij "Wilhelmina Hoeve"
- 8 Boerderij "De Groot's Hoeve"
- 9 Boerderij "Kent U Zelve"
- 10 Boerderij "Land Lust"
- 11 Boerderij "Buitenlust"
- 12 Boerderij "Oud Eigen"
- 13 Boerderij "Lissabon"
- 14 "Het Regthuys"
- 15 Boerderij "Vredenhof"
- 16 Vm. boerderij (winkel) weduwe Van der Roest
- 17 Boerderij "Eindevreugd"
- 18 Boerderij "Ruimzicht"
- 19 Boerderij Fam. Hopman
- 20 Boerderij "Land Zicht"
- 21 Boerderij "Zeldenrust"
- 22 Boerderij "Landlust"
- 23 Boerderij "Land en Zeezigt"

Met dank aan Alfred Bakker en Brian Man, tekenaar van het Ingenieursbureau van de gemeente Amsterdam.

3. Boerderij Fam. Willem Vedder, Ouddiemerlaan 69

4. Boerderij "Diemervreugd", Ouddiemerlaan 85

5. Boerderij "Landsicht", Ouddiemerlaan 113

6. Boerderij "Niemand zonder Vijand", Ouddiemerlaan 115

7. Boerderij "Wilhelmina Hoeve", Ouddiemerlaan 138

9. Boerderij "Kent U Zelve", Ouddiemerlaan 117

11. Boerderij "Buitenlust", Ouddiemerlaan 150

12. Boerderij "Oud Eigen", Ouddiemerlaan 152

13. Boerderij "Lissabon", Ouddiemerlaan

14. "Het Regthuys", Ouddiemerlaan 158

15. Boerderij "Vredenhof", Ouddiemerlaan 529

16. Vm. boerderij (winkel) weduwe V.d. Roest, Ouddiemerlaan 535

17. Boerderij "Eindevreugd", Ouddiemerlaan

18. Boerderij "Ruimzicht", Ouddiemerlaan 160

19. Boerderij Fam. Hopman, Ouddiemerlaan 186

20. Boerderij "Land Zicht", Ouddiemerlaan 539

21. Boerderij "Zeldenrust", Ouddiemerlaan 543

22. Boerderij "Landlust", Ouddiemerlaan 545

VAN ONTMOETINGSCENTRUM TOT HEUS THEATER

Alfons Ruitenbeek

Alfons Ruitenbeek werd in 1972 lid van de gemeenteraad van Diemen. In 1978 werd hij CDA-wethouder, een functie die hij tot 1986 vervulde. De lege ruimte tussen het in aanbouw zijnde nieuwe gemeentehuis en het stuk grond dat de katholieke kerk had gekocht aan de Ouddiemerlaan in 1972 moest toen nog een bestemming krijgen. In 1973 opende het gemeentehuis zijn deuren en in 1980 ging de Sint-Petrusschool op de nieuwe locatie van start. In 1989 ging op de open ruimte tussen gemeentehuis en school de eerste paal in de grond voor wat nu *Theater De Omval* heet. Alfons Ruitenbeek zat bovenop de voorgeschiedenis van het markante gebouw van architect Sjoerd Soeters en bedacht de naam *De Omval*. Alfons Ruitenbeek vertelt zijn verhaal.

Veel voorwerk

Toen ik in het voorjaar van 1972 tussentijds lid werd van de gemeenteraad, was er al sprake van de invulling van de open ruimte naast het toen nieuwe gemeentehuis. Als wethouder met de portefeuilles van Welzijn, Sport, Onderwijs kreeg ik later in onze groeiende gemeente veel te maken met de vraag: waar kunnen we een ruimte vinden voor de activiteiten die onder mijn beheer vielen? Of een vereniging bijvoorbeeld een eigen ruimte nodig heeft, zo bedachten we, hangt vooral af van de aard van de activiteit en van het aantal deelnemers. Is een eigen kantoorruimte nodig of misschien een aparte vergaderruimte? Moeten verenigingen, die eens per maand vergaderen een eigen afgesloten ruimte hebben? Bij meervoudig gebruik van een ruimte of een gebouw valt heel veel te overleggen. Dat is vaak moeizaam geweest!

Maar toch heeft dit nadenken ook geleid tot gangbare opvattingen in het openbaar bestuur. Er zouden in de te onderscheiden delen van Diemen gemeenschappelijke gebouwen moeten komen.

In het centrum zou dat *De Schakel* zijn, in Diemen-Zuid *Het Kruidvat* en in Diemen-Noord *Het Noorderlicht*. Nu heten ze wijkcentra. Maar voor Diemen-Centrum werd bovendien gedacht aan een algemeen sociaal-cultureel gebouw, een ontmoetingscentrum.

Inspraak

Om de burgerij van Diemen zoveel mogelijk te betrekken bij de bestemming van de lege ruimte organiseerde de Vereniging voor Samenlevings Opbouw (VSO) – nu Stichting Welzijn Diemen – een inspraakactie. Er werden inspraakgroepen en een onafhankelijke jury gevormd. In juli 1973 rapporteerden de vijf groepen hun bevindingen met een advies aan de gemeenteraad. Daarin was de centrale vraag: “Wat kunnen we doen om het centrum van Diemen zo gezellig en levendig mogelijk te maken en welke voorzieningen moeten er daarom komen?” Hoewel een ontmoetingscentrum dus zijdelings deel uit maakte van de inspraakactie, namen vier van de vijf groepen het toch in hun gesprekken op. Alle vinden het belangrijk dat de bevolking van Diemen ruim inspraak heeft in het samenspel van overleg met de overheid en de architect. Men vond het belangrijk dat het nieuwe gebouw ruimte biedt aan uiteenlopende activiteiten. Eén inspraakgroep pleitte voor een ‘dorpshuis’ in de vorm van een oude boerderij.

Voorlopige oplossing

Aan de Prinses Beatrixlaan kon een aantal verenigingen het voormalige houten schoolgebouw voorlopig gebruiken. Het gebouw werd beheerd werd door de Eerwaarde Zusters van het Zusterhuis aan de Hartveldseweg. Vaste gebruikers waren de Algemene Schakelvereniging (ASV), het Eerste Diemer Operette Gezelschap (EDOG) en de verkenners van de Scouting. Er werd een piano geplaatst. Ook 's avonds traden er groepen op. Ik denk

Voortgezet Lager Onderwijs-gebouw met rechts de DOCVAl (Diemer Ontmoetings Centrum Voor Alle Leeftijden) op de Prinses Beatrixlaan 5. (coll. HKD)

daarbij aan het gezelschap De Draailier. De behoefte aan een dergelijk gebouw was overduidelijk. Er kwam ook een naam: de Docval. (Diemer Ontmoetings Centrum Voor Alle Leeftijden). Ook het leeggekomen schoolgebouw van *De Kring* kon worden ingezet voor de VSO en Diemen Werkt.

Het Blauwe Blok of De Omval

Het vuurtje bleef branden. Ik was al lang verdwenen uit het openbaar bestuur toen de gemeente besloot toch een ontmoetingscentrum te bouwen. Vanuit de welzijnshoek werd het overgedragen aan Gemeentewerken. De architect, Sjoerd Soeters, kwam er via een prijsvraag. Ik was erbij toen in april 1989 de eerste paal de grond inging. Langzamerhand verscheen er een blauw gekleurd bouwwerk, dat licht naar voren overhelde. Niet alleen in de volksmond, maar ook in het gemeentehuis, heette het opvallende gebouw al snel

Architect Sjoerd Soeters voor het 'Blauwe Blok' in 1991 (foto: Ger Hols)

het "Blauwe Blok." Nog steeds als zeer meedenkend burger stelde ik de gemeente de naam Omval voor: *Ontmoetings- en Muisch centrum Voor Alle Leeftijden*. Natuurlijk was ik geïnspireerd door het voorover hellen van het gebouw en door de naam *Docval*. ➤

'Blauwe Blok' wordt rechtgezet (1 april 1991)

Het 'Blauwe Blok', de grote zaal naast het gemeentehuis moet worden rechtgezet. De Arbeidsinspectie heeft het gebouw afgekeurd, na klachten van personeelsleden in hun nieuwe werkruimte.

Hoewel men over de nieuwe architectuur lovend is, kampten veel werknemers na een bezoek aan hun nieuwe werkruimten met klachten over draaierigheid en misselijkheid.

Na een onderzoek kwam de Arbeidsinspectie tot de schokkende conclusie dat de scheve wanden de oorzaak waren van de klachten. Simpele oplossing: het voorste blok moet worden rechtgezet.

Deze grote operatie zal binnenkort plaatsvinden. Op de zaterdagavond voor Pasen zal de Ouddiemerlaan worden afgesloten voor al het verkeer. In de nacht van Eerste op Tweede Paasdag zullen twee grote mammoethijskranen het voorste bouwblok optillen.

In 1991 verscheen dit artikel in 'Lijn negen', het blad van Groen Links Diemen. De 1 aprilgrap werd niet door iedereen meteen doorzien.

Het Blauwe Blok in aanbouw (foto: Dirk van den Braak)

'Blauwe Blok' wordt rechtgezet

Het 'Blauwe Blok', de grote zaal naast het gemeentehuis, moet worden rechtgezet. De Arbeidsinspectie heeft het gebouw afgekeurd, na klachten van personeelsleden over duizeligheid in hun nieuwe werkruimten.

Het was er dan toch nog van gekomen. Jarenlang had Diemen een eigen 'grote zaal'-accommodatie voor kleine theateropredens moeten ontberen. Diemen leek te klein te zijn voor zo'n 'ontmoetingscentrum'. En niemand in Diemen leek behoefte te hebben aan een eigen Stopera met bijbehorende financiële affaire.

Maar vorig jaar schreef het gemeentebestuur een prijsvraag uit om een 'grote zaal'-accommodatie te ontwerpen. Binnen enkele maanden lagen er vier ontwerpen, waarvan het 'Blauwe Blok', van architect Sjoerd Soeters en planontwikkelaar Hillen & Roosen uiteindelijk als winnaar uit de bus kwam. Twee met elkaar verbonden bouwblokken, waarvan het voorste aan de Ouddiemerlaan enigszins gekanteld is. Diemen zou hiermee een klein theater met zo'n 170 zitplaatsen krijgen. Tevens zouden de nu nog in gebouwd De Kring gehuisveste organisaties hier een nieuwe werkplek krijgen.

April vorig jaar ging de eerste paal de grond in en eind 1990 was de ruwbouw gereed. Maar sinds enkele weken wordt het gemeentehuis gebombardeerd met telefoontjes van geschrokken inwoners die hun hart luchten over het gewaagde ontwerp. Over schoonheid valt natuurlijk te twisten, maar feit is dat Diemen met dit gebouw een bijzonder opvallend stuk architectuur in huis heeft gehaald.

Somsige mensen vragen zich echter af wanneer het gebouw rechtgezet zal worden en of de bouwsters niet iets vergeten zijn. In

het algemeen werd daar door de ambtenaren met een glimlach op gereageerd; de Diemencaren zijn kennelijk niet zoveel gewend als het om opvallende (omvallende?) architectuur gaat. En alle bevoegde instanties hadden het ontwerp toch goedgekeurd?

ARBO-wet

Toch veranderde deze glimlach in tins gir va Dy de al v b h

De betrokken personeelsleden deden een beroep op de Arbeidsomstandighedenwet (ARBO-wet) en schakelden de Arbeidsinspectie in. Die kwam al gauw tot de schokkende conclusie dat inderdaad de scheve wanden de oorzaak waren van de klachten. Het gebouw werd in deze vorm afgekeurd.

Grote consternatie bij architect, aannemer en gemeentebestuurders

Tot nu is de gemeente zeer terughoudend geweest met het verstrekken van informatie over deze pijnlijke kwestie. In niet geringe mate hield dit verband met het gezichtsverlies dat zowel gemeentebestuur als architect en aannemer zouden lijden bij bekendmaking van deze blunder. Vandaar dat architect Soeters enkele weken terug in de Diemer Courant met geen woord rept over deze affaire. Toch is nu de beslissing wereldkundig geworden.

De grote operatie zal binnenkort plaatsvinden. Op de zaterdagavond voor Pasen zal de Ouddiemerlaan worden afgesloten voor al het verkeer. Na enige voorbereidende werkzaamheden zullen in de nacht van eerste op tweede Paasdag twee grote Mammoethijskranen het voorste bouwblok

optillen, waarna enkele extra steunbalken aangebracht zullen worden.

De politie verwacht veel publieke belangstelling en heeft alvast alle verloven voor dat weekend ingetrokken. Het lijkt net zo'n spektakel te worden als het ophijzen van de spoorbrug die destijds in de Weesperkruvaart was gegleden. Ook de landelijke pers heeft al belangstelling getoond voor deze unieke operatie.

Toch zal het karwei niet langer duren dan nodig is. De dinsdag na Pasen zullen de normale werkzaamheden weer voortgezet kunnen worden. De vertraging zal tot een minimum worden beperkt en het gebouw zal volgens planning na de zomer in gebruik genomen kunnen worden.

Feestelijke opening

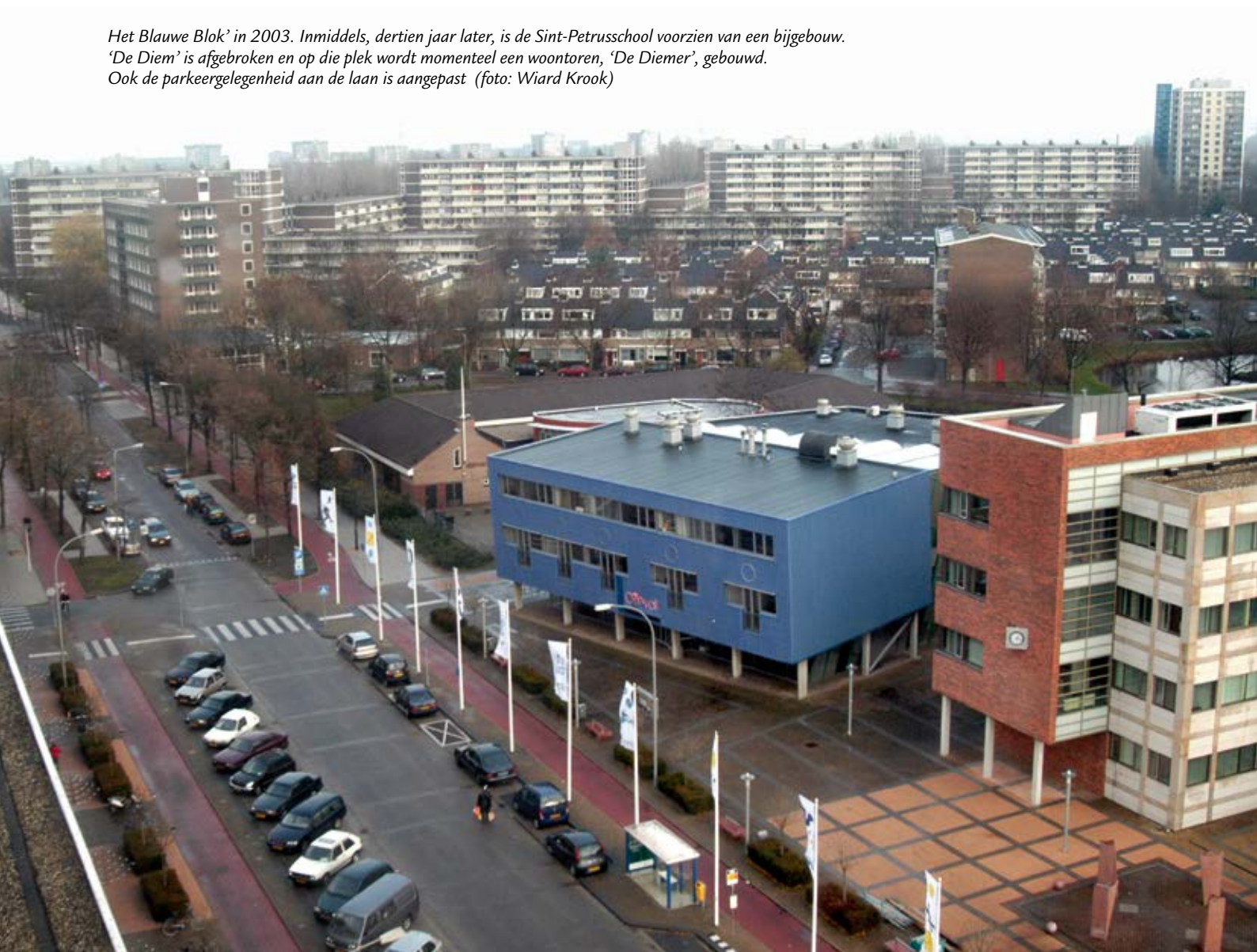
Eind 1991 was ik aanwezig toen burgemeester Bob de Hon het gebouw feestelijk opende. Acteur Henk van Ulsem voerde een mooie presentatie op in de toneelruimte. We zaten voor het eerst op de inschuifbare tribune in de grote zaal. Aan het einde was er een soort vuurwerk, waarin met grote letters de naam *OMVAL* verscheen.

De VSO kreeg er haar vaste kantoorruimte. Er was een kleine bar. Er was een lift, een trap naar boven die bij de ingang van de zaal uitkwam. De Vereniging Initiatief Voor Ontwikkelingssamenwerking Diemen (VIVOS) mocht er ook intrekken. De Spel-o-theek kreeg aan de straatzijde een vaste ruimte, die het bureau Welzijnszaken 's avonds ook verhuurde aan andere geïnteresseerden. De beheerders waren gemeenteambtenaren, die een keurig uniform droegen en ook de bar bedienden. En bij voorstellingen in de Grote zaal was er tijdens een pauze een beperkte ruimte voor ontmoeting. Het gebouw kon voor uiteenlopende zaken worden gebruikt zoals voor taallessen, maar ook als stembureau bij verkiezingen.

Theater De Omval

Door de successen van regelmatige uitvoeringen gingen men steeds meer spreken van *Theater De Omval*. De gedachte aan sociaal-culturele voorzieningen, aan een ontmoetingscentrum, raakte uit beeld. Jaren geleden alweer besloot de gemeenteraad tot privatisering. Deze nieuwe organisatie huurt het gebouw van de gemeente Diemen en verhuurt de ruimten aan de gebruikende organisaties. Er kwam een bestuur en er kwamen verschillende directeuren. Een directeur voor het theater. Een directeur voor algemene zaken en de leider van de Stichting Welzijn Diemen is ook directeur. De benedenverdieping werd verbouwd: de Spel-o-theek ruimte verviel en het café-restaurant "Blauw" vestigde zich er. Wat in de jaren '70 begon als een sociaal-cultureel ontmoetingscentrum is in de loop van de jaren uitgegroeid tot een professioneel gebouw met een prima theateraanbod en bijpassende horeca!

Het Blauwe Blok' in 2003. Inmiddels, dertien jaar later, is de Sint-Petrusschool voorzien van een bijgebouw. 'De Diem' is afgebroken en op die plek wordt momenteel een woontoren, 'De Diemer', gebouwd. Ook de parkeergelegenheid aan de laan is aangepast (foto: Wiard Krook)

Waar passagiers komen en gaan, en soms blijven

STATION DIEMEN, VOORHEEN HALTE KERKLAAN

Ellen van Meurs

Op een koude maar zonnige winterdag in januari 1980 arriveerde ik, komende van het prachtige station Haarlem, in Diemen, voor een bezoek aan de studentenflats. Ik verbaasde me erover waar ik terecht gekomen was: hoge flats in een parkachtig landschap, en het station was ook al niets. Op een vreemde manier had het ook wel wat, zoals extreem lelijke dingen van de weeromstuit ook weer iets moois kunnen krijgen en waar je zelfs aan gehecht kunt raken. Hoe het gebied ten zuiden van het station er begin 20^e eeuw uitzag, is te zien op de foto hieronder. De boerderij links was van J. Pouw die grond aan de *Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij* verkocht, zodat de spoorlijn aangelegd kon worden.

De Nederlandse Spoorwegen

Weinigen zullen er nog bij stil staan, als zij de trein instappen, wat voor discussies in de 19^e eeuw gevoerd werden tussen voor- en tegenstanders van de aanleg van het spoorwegennet. Het had wat voeten in de aarde. De aankoop van de benodigde gronden ging soms niet makkelijk. Zo moest er bij Delft een hoefijzervormige omleiding worden aangelegd omdat de grondeigenaar het aankoopbedrag onvoldoende vond. Later capituleerde hij alsnog, zodat de lijn doorgetrokken kon worden.

De tegenstanders voerden aan dat het, naast schade aan bestaande middelen van vervoer en handel, gevaarlijk zou zijn voor de reizigers, die door de snelheid zouden stikken of door het geraas een hersenziekte zouden krijgen, als zij al het leven zouden laten door ontsporingen of ketelontploffingen etc. Ook bestond het gevaar dat “de doorreizende vreemdelingen, ons landje in weinige uren als het ware doorvliegende, in geene de minste verteeringen, hoe ook genaamd, zullen behoeven te vervallen.” Gepestesteerd diende te worden tegen hen, “die nu nog sleepkoetsjes en brommertjes rijdende, als Icarus eensklaps lust in het vliegen hebben gekregen en die, om niet eenige minuten vroeger van Amsterdam te vertrekken ten einde te Velp een kopje thee te kunnen drinken en er op hun gemak een lange pijp bij te rooken, aan dat belang, nevens eenige procenten beursprofijt tot bekostiging van het feest, het algemeen belang willen veil geven.”

Dat reizigers op doorreis in ons land geen tijd hadden om iets te gebruiken werd opgelost, zo blijkt uit het reisverslag van de Engelsman Charles W. Wood, Door

Ingekleurde prentbriefkaart uitgegeven door J.M. Schalekamp in 1907. In de verte is het station te zien. De slagbomen gingen destijds van west naar oost dicht, dus de foto is richting het noorden genomen. Waar nu een parkje ligt met flats, ten zuiden van het station, stond tot kort na 1966 boerderij ‘Kent U Zelve’. Tot 1892 werd de boerderij bewoond door de familie J. Pouw, daarna door respectievelijk Klaas, Jaap en Cor Vedder. Rechts de boerderij waar Cor Vedder geboerd heeft en Attema daarna zijn vatenhandel had gevestigd. (coll. HKD)

Nederland, uit 1876-7: “Het reizen per spoortrein in Holland is veilig en gemakkelijk. De expresse-treinen evenaren daar in snelheid ten naaste bij onze gewone; en de treinen die aan de tusschenstations stilhouden zijn in langzaamheid met die van geen ander land te vergelijken. ’t Is bijna alsof zij iemand in den waan willen brengen dat het land zeer groot is dat er veel tijd toe vereischt wordt om het te doorreizen. Zij kruipen, zij stoppen lang; en in die tusschenpoozen drinken hoogere en lagere beambten van den trein en van het station in broederlijke eendracht tal van glazen bier en voeren zij een levendig gesprek over in ’t algemeen en de hoedanigheid van het bier in ’t bijzonder”.

De voorstanders van de aanleg van het spoorwegennet lieten zich ook niet onbetuigd: mr. C. Themmen aan het woord in zijn boekje *Invloed van ijzeren spoorwegen* uit 1837: “De ijzeren spoorwegen, door de betrekkingen te vermeerderen, zullen invloeien alsmede op den welstand en den aanwas der bevolkingen; want plaatselijk gebrek en schaarschheid zullen niet meer te vreezen zijn, daar de voortbrengselen van alle andere deelen van het vaste land bijna zonder kosten naar het bedreigde punt zullen kunnen worden aangevoerd, en wanneer er een netwerk van ijzeren sporen zich in alle rigtingen zal uitbreiden om de steden onderling aan

De Ouddiemerlaan over het spoor gezien naar het noorden met rechts boerderij 'Buitenlust'.
(prentbriefkaart uitgave J.M. Schalekamp 1907, coll. HKD)

Spoorwegovergang Ouddiemerlaan in de jaren '50.
(coll. HKD)

De spoorweg
de families K.

elkander te verbinden, zal men schier geen woeste en onbewoonde landen meer aantreffen in de oorden, welke zij zullen doorloopen; de gematigde prijzen dezer landen, de weinige moeite om er te komen en bouwstoffen aan te voeren, zullen ondernemers en werkzame huisgezinnen aanzetten om er woningen te bouwen, en weldra zal men de onvruchtbaarheid en eenzaamheid dezer oorden, die nu niets vertoonen dan heide en onkruid, vervangen zien door overvloedige oogsten en eene gezonde, gespierde, tevredene en deugdzaame bevolking". Het vooruitgangdenken van de 19^e eeuw ten voeten uit. Met name het Gooi en de Veluwe zouden kunnen profiteren van de ontsluiting door de trein.

Verbinding met Duitsland

Dat de spoorwegen er dus toch moesten komen, werd enorm urgent toen de scheiding van België in 1830 een voldongen feit was. Antwerpen had immers een groot deel van de Rijnhandel weten te veroveren. Het Nederlandse antwoord hierop moest zijn een spoorweg die Amsterdam met Keulen zou verbinden. In 1831 toog luitenant-kolonel der artillerie William Archibald Bake, in opdracht van de regering, naar Engeland en woonde daar de opening van de spoorweg Liverpool-Manchester bij. Hij was zo enthousiast dat hij besloot "deze vinding van het menselijk vernuft op Nederlandschen bodem over te brengen en tot een magtigen hefboom ter opbeuring van handel en nijverheid aan te wenden".

Om het wantrouwen tegen het nieuwe vervoermiddel weg te nemen, werden de stations in grote plaatsen met veel pracht en praal uitgevoerd, zoals ook het in 1889 gereed gekomen station Amsterdam-Centraal, met een uitgebreid decoratieprogramma vol symboliek, waarbij het belang van de spoorwegen onderstreept werd. De locatie van dit station werd ook bewust gekozen in het Open Havenfront om zo een verbinding met de scheepvaart te creëren. Voordat dit station gereed was, vertrok de trein naar Diemen vanaf een tijdelijk station bij het Westerdok.

Halte Kerklaan (MP5)

De letters MP betekenen Motorpostrijtuigen. Deze vervoerden post. Mogelijk was Diemen een halte. De 5 geeft vermoedelijk de afstand weer vanaf Amsterdam. De halte Overdiemen had als code MP7.

Diemen kreeg al relatief vroeg een eigen halte, van een station was toen nog geen sprake. Dat was te danken aan de ligging aan de Oosterspoorweg. In 1870 kreeg de *Hollandsche IJzeren Spoorweg Maatschappij* (HIJSM) de concessie voor de aanleg van deze spoorlijn, die vanuit Amsterdam, via Hilversum en Amersfoort naar Zutphen zou rijden. Station Zutphen was al in 1865 geopend. Vandaar zou Duitsland – met vooral het Ruhrgebied – via Winterswijk, makkelijk bereikbaar zijn. Ook het noorden van Nederland zou nu met Amsterdam verbonden zijn. Dit was van onschatbare waarde, vooral voor het goederenvervoer, dat tot dusverre nog grotendeels over de toenmalige Zuiderzee ging. Langs Diemen zouden dan ook veel goederentreinen rijden.

Op vrijdag 14 juni vergaderde de gemeenteraad van Diemen, onder leiding van burgemeester A.L. van Tienen, in herberg De Rijger over het voorstel van de Raad van administratie der *Hollandsche spoorwegmaatschappij* ten behoeve van de spoorweg Amsterdam-Hilversum. Omdat de gevraagde grond niet rentegevend is, stemt de gemeenteraad toe een deel van de Kerklaan in erfpacht te geven voor 1 gulden per jaar tot 1883, op voorwaarde van het recht van overweg, dat de afrellen (gedeeltes van de weg buiten de afsluitingen) de eerste 10 jaar door de spoorwegmaatschappij worden onderhouden en dat de openbare weg niet zonder noodzaak wordt belemmerd.

Voor de overige gronden sloot de *HIJSM* een verkoopovereenkomst met Johannes Pouw, veehouder, wonende aan de Diemerweg, voor 10 stukken weiland en kade aan de Diemerweg, Bovenkerk, Beneden Rijkersloot en de Diempolder, inclusief bomen, gewassen en getimmerten,

overgang in 1971. In boerderij 'Buitenlust' woonden achtereenvolgens den Hartog, Willem Vedder, Struik en H. de Graaf. (coll. HKD)

Spoorwegovergang in 1972: boerderij 'Buitenlust' is inmiddels van de aardbodem verdwenen; het station is in de maak. (coll. HKD)

voor 2600 gulden. Bovenkerk is het latere Diemerbrug en Beneden Rijkersloot het gebied ten noorden van de Diemerbrug.

Dat de trein ook stópt in Diemen zat er helaas voorlopig niet in. Na overleg met bovengenoemde William Archibald Bake, stopte er in de zomer wel af en toe een trein. Wat dat betreft had mr. H.J. Doude van Troostwijk, verkoper van gronden te Nieuwersluis, het handiger aangepakt. Hij bedong dat alle treinen die Nieuwersluis zouden passeren, ook moesten stoppen. Op een gegeven moment stopten er zoveel treinen dat hij deze voorwaarde afkocht voor 100.000 gulden.

De officiële opening van halte Diemen vond plaats op 1 augustus 1882. De halte lag ver buiten het toenmalige dorp Diemerbrug en had te kampen met gebrek aan belangstelling, zodat de halte officieel op 1 oktober 1913 alweer opgeheven werd. Daarna was er, naast een stop op verzoek, in ieder geval nog wel een zomerdienstregeling tot in 1929: op alle dagen vertrok om 11.10 uur een trein naar Amsterdam Centraal, die daar arriveerde om 11.26 uur en om 12.30 uur vertrok op alle dagen, behalve zondag, een trein naar Hilversum die daar om 13.05 uur aankwam. Vandaar kon men naar Utrecht reizen, waar men om 13.40 uur arriveerde.

Er werd wel geklaagd over het beperkt aantal treinen dat er na 1913 stopte bij halte Kerklaan: ouders moesten hun kinderen noodgedwongen naar de HBS in Zaandam sturen omdat er geen treinen naar Hilversum of Bussum te Diemen stopten en de Amsterdamse scholen te duur waren wegens het forensentarief. "Wanneer de halten vervallen, zijn wij geheel overgeleverd aan de *Gooische Stoomtram Maatschappij*". Blijkbaar beviel deze niet.

In 1941, tijdens WO II, vond nog een opmerkelijk incident plaats op het viaduct van de ringboog, even noordelijker dan station Diemen. Twee jonge Diemenaren en

een Amsterdammer waren op het viaduct geklommen en sprongen op de, vanwege de ter plekke te nemen wissel, langzamer rijdende goederentrein. Zij wisten 12 dozen met pakjes boter (totaal 120 kilo) en nog verschillende andere pakken uit de goederentrein te stelen en op het spoor te gooien. Op tijd sprongen ze er weer vanaf en verborgen de buit in de ruimten onder het viaduct. De Diemer politie had echter lucht van de zaak gekregen en zich verstoppt in een nabijgelegen tuinhuisje. De dieven wilden daar toevallig ook in, om te wachten tot het donker genoeg was om de boter op te halen. Dat trof dus slecht en uiteindelijk werden de dieven opgepakt.

Tot omstreeks 1960 stond er een houten seinwachterswoning ten noordwesten van de overweg. De spoorbomen werden nog met de hand bediend, evenals de seinen en wissels. Omstreeks 1939 werd de bediening gemoderniseerd. De treinen werden voortbewogen door een stoomlocomotief. De overwegwachter kreeg alleen een kiel en een pet van de spoorwegmaatschappij, voor klompen moest hij zelf zorgen.

In 1958 verschijnt in *De Volkskrant* een bericht dat de NS van plan is om de spoorwegbomen in de overgang aan de Ouddiemerlaan te vervangen door automatisch werkende halve afsluitbomen. Raadslid de heer De Beet (*PvdA*) spreekt van een 'onzalig plan' en is bang dat dit een soort 'mensen-val' gaat worden. De burgemeester kan hem geruststellen.

10 juni 1974: station Diemen heropend

Tot 26 mei 1974 zouden er geen treinen stoppen aan de Ouddiemerlaan. Op die dag werd het station, met adres Van Gemertplein 1, heropend door burgemeester Strumphler-Tideman. Inmiddels had Diemen zich naar het noorden toe behoorlijk uitgebreid en lag het station niet langer geïsoleerd. Het station kreeg een zogenaamde bajonetligging en het in 1978 geplaatste stationsgebouwtje was van het type sextant, gebruikelijk voor voorstadhaltes. ➤

Burgemeester mr. J.H. Strumphler Tideman opende in 1974 het vernieuwde station 'Diemen Centrum' met een 'spiegelei'. (foto: Bert Roest)

Station Diemen tussen 1974 en 1978. De 'sextant' staat er nog niet. (coll. HKD)

Station Diemen met in de verte

De architect was Cees Douma, geboren te Delft in 1933 en in de periode 1960-1995 gezichtsbepalend voor de gebouwen van de NS. In de jaren '70 van de vorige eeuw vielen de ontwerpen van Douma ten prooi aan de bezuinigingsdrang van de NS en kregen daardoor een sobere uitvoering, zoals ook station Diemen.

De naam sextant is een verbastering van het woord zeskant en ontstaan onder invloed van het rond 1970 geruchtmakende tijdschrift van de NVSH, met dezelfde naam. In de bouwkunde zou een zeskantig gebouw een hexagonaal gebouw genoemd worden.

Als het station er is, begint de NS gelijk met het sturen van rekeningen. De Ouddiemerlaan is verbreed en dus heeft de NS meer onkosten aan bevoering en beveiligingsinstallaties. De gemeente Diemen en de NS kwamen tot een financieel compromis.

In 1991 ontstaat de wens bij de gemeente om station Diemen ongelijkvloers te maken. Met de aanleg van Diemen-Noord is het aantal passanten van de overweg toegenomen. De NS vindt dit niet nodig, de *Automatische halve overwegbomen* (AHOB) voldoen aan alle veiligheidsnormen. De NS is hiertoe bereid, indien er, in het kader van Rail 21, twee sporen extra mogen worden aangelegd. Daarnaast wil de NS dan de oude goederenboog (het korset van Diemen) afbreken en schoon opleveren. Deze goederenboog is niet meer nodig omdat er vanaf de lijn Amsterdam-Amersfoort, ter hoogte van de studentenflats aan de Rode Kruislaan een aftakking is aangelegd. Verder wil de NS graag zijn opstel terrein voor passagierstreinen in de Watergraafsmeer fors uitbreiden met 3 rangeersporen op Diemens grondgebied, met name over een deel van de wijk Spoorzicht. Dit wilde de gemeente Diemen niet en zo bleef alles bij het oude. Wel kwam er in 2006 een *Automatische Dubbele Overwegbomen-installatie* (ADOB), met tevens slagbomen over de fiets- en voetpaden. Voor verkeer

dat per ongeluk ingesloten raakt tussen de slagbomen, is er een radarsysteem en in het wegdek detectielussen. Één slagboom gaat dan later dicht. Naderhand kwamen er nog camera's te hangen.

Het derde, noordelijke goederenspoor is sinds 2013 volledig buiten gebruik, zodat de slagbomen verplaatst konden worden en de overweg smaller werd. Vanaf 1994 werd het al niet meer voor personenvervoer gebruikt, met uitzondering van supporterstreinen, zolang het Ajax-stadion nog in de Watergraafsmeer was. (zie het kader)

Retourtje: Utrecht-Diemen

Op zondag 17 januari 1993 werd station Diemen voor eeuwig en wereldwijd op de kaart gezet. Zelfs in *The Straits Times*, de grootste krant van Singapore, werd het voorval namelijk vermeld. Toenmalig burgemeester Bob de Hon stuurde die dag twee treinen met zo'n 900 supporters van FC Utrecht, die voor de wedstrijd Ajax-FC Utrecht kwamen, terug naar huis.

De Hon stoorde zich aan de antisemitische leuzen die de supporters riepen en wilde niet dat deze mensen door zijn gemeente zouden lopen.

Supporters van bezoekende clubs, die met speciale treinen op het station van Diemen aankwamen, werden steeds door de ME van Amsterdam opgevangen. Via een apart Ajax-weggetje, dat buiten de bebouwing omliep, werden de supporters door de ME naar het Ajax-stadion in de Amsterdamse Watergraafsmeer gebracht. Het kwam ook voor dat Ajax-supporters, als Ajax verloren had, de supporters van de tegenpartij achtervolgden naar station Diemen, waarbij allerlei vernielingen werden aangericht.

centrum, omstreeks 1985: rechts de flats aan de Rode Kruislaan de studentenflats. (coll. HKD)

De 'sextant'. (coll. HKD)

De ondertunneling

En nu is het dan zo ver: station Diemen wordt ondertunneld. Op 16 juni is de bestuursovereenkomst tussen het ministerie van Infrastructuur en Milieu en de gemeente Diemen ondertekend. Naast voordelen, zoals doorstroming van het verkeer en een veiligere situatie, heeft de ondertunneling als nadeel dat er weer een aantasting van de historische verbindingsweg tussen Ouderkerk aan de Amstel en Diemen aan staat te komen. Door de ligging van Diemen pal ten oosten van Amsterdam (wat natuurlijk ook fijn is) zijn er door Diemen zware infrastructuren aangelegd om de handel en het verkeer naar het oosten en noorden van het land te leiden. Achtereenvolgens: het steeds breder geworden Amsterdam-Rijnkanaal, de A1, het oude ringspoor, de spoorlijn Amsterdam-Amersfoort en de Weesper- en Muidertrekvaart. Het treinverkeer zal toenemen, dus nu is ondertunneling noodzakelijk. De overweg is een van de eerste die in het *Landelijk Verbeterprogramma Overwegen* van het Rijk zal worden aangepakt en het Rijk draagt daarom voor vijftig procent bij in de kosten van €30 miljoen. Verder is er budget beschikbaar van de provincie Noord-Holland, de Stadsregio Amsterdam en OV SAAL (verbetering spoorverbinding Schiphol-Lelystad). Voor de gemeente Diemen resteert een investering van anderhalf miljoen.

Ontwerp van de spooronderdoorgang Ouddiemerlaan.

Met dank aan Han Saan en John Haen voor door hen verstrekte informatie.

Bronnen/literatuur

- **Beek**, P.J. ter, *Historie van Diemen* (Amsterdam 1957).
- **Blank**, B.J. (Operational Manager NS Klantenservice), inzake de betekenis van MP5 voor station Diemen. Mail dd. 20 juni 2016.
- **Douma**, Cees. Opgehaald op 2 juli 2016 van https://nl.wikipedia.org/wiki/Cees_Douma.
- **Dragt**, Jelle (publiekscontacten ProRail). Informatie: de ondertunneling in Diemen heeft niets meer te maken met de plannen van de NS in Diemen in de jaren '90 van de vorige eeuw.
- *Drie spoorwegdieven gearresteerd*, (23 juni 1941). Krantenknipsel uit landelijk dagblad, in bezit van redactielid Wiard Krook.
- **Gemeentearchief Diemen (GAD)**: 1813-1987 (1991), inv.nr. 4: vergadering gemeenteraad Diemen vrijdag 14 juni 1872 in *De Rijger*, p. 77, 95, 108, 112 en 116.
- **GAD**: 1813-1987 (1991), inv.nr. 4258, 5795, 5796.
- *Gemeenteraad Diemen bepleit verkeersveiligheid* (3 oktober 1958). De Volkskrant, kopie van krantenknipsel in bezit van redactielid Alfons Ruitenbeek.
- **Het Utrechts Archief**, toegangsnr. 922, inv.nr. 1174, NS koopakten en grondplannen, akte 30, f.181-9.
- **Jonckers Nieboer**, J.H., *Geschiedenis der Nederlandsche Spoorwegen 1832-1938* (Rotterdam 1938).
- **Oxenaar**, Aart, *Centraal Station Amsterdam, Het paleis voor de reiziger* (Den Haag 1989).
- *Spooronderdoorgang centrum stap dichterbij* (16 juni 2016). Diemer Nieuws p. 1 en 3.
- *Unieke kans voor onderdoorgang spoor* (18 februari 2016). Diemer Nieuws, p. 1.
- *Station Diemen*. Opgehaald op 10 juni 2016 van <https://nl.wikipedia.org/wiki/stationDiemen>.
- *Station Diemen*. Opgehaald op 10 juni 2016 van www.stationsweb.nl.
- **Veenendaal**, Jos, **Bruijn**, Johan de, **Zijlstra**, Jos, *Het Grote Spoorboek*, (Zwolle 2014).
- **Veenendaal**, Jos, *Spoorwegen in Nederland van 1834 tot nu* (Amsterdam 2008).
- **Veldstra**, Hiltje (1998). Diemen en het spoor (terug), *Historische Kring Diemen*, 8 (1), 27-32.
- **Wood**, Charles W., *Door Nederland*, Uit het Engels vertaald door C. Baarslag, met een voorrede van P.J. Veth (Haarlem 1878).

Een fotoreportage:

DE LAAN DIE NOG OP DE OUDDIEMERLAAN LIJKT

Bert Roest

Voor Bert Roest is de Ouddiemerlaan *a trip down memory lane*. Een stukje geschiedenis van de laan die in de loop der jaren langzaam veranderde. In de jaren zeventig was Bert Roest uitgever-redacteur van de *Diemer Courant*. Hij maakte talloze foto's van Diemen. Ook van de Ouddiemerlaan. Hij voorzag ze zelf van commentaar.

Begin jaren zestig van de vorige eeuw begon de metamorfose van de oudste verbindingweg door Diemen: de Ouddiemerlaan. In de loop der eeuwen werd die laan wel anders genoemd, maar feit is dat het een middeleeuwse verbinding is geweest van Amsterdam naar bijvoorbeeld Muiden en Weesp. In het begin van de twintigste eeuw breidde de bebouwing van Diemerbrug zich langs deze weg richting het noorden steeds meer uit. Het was een zogenaamde lintbebouwing die ophield waar nu het gemeentehuis staat. Daarna begon het landelijk gebied met boerderijen. Waar nu het winkelcentrum staat, lag een prachtige boerderij die ruim omzoomd was door mooie eiken- en kastanjabomen. Voor de aanstaande woningbouw werd het hele gebied tot aan de spoorlijn opgespoten.

Begin jaren zeventig kwamen de plannen voor de verdere bebouwing richting Amsterdam-Rijnkanaal. De wijk Spoorzicht met de Harmonielaan en het C.J. der Kinderplein was in de jaren dertig en veertig aangelegd. Daar

kwam medio jaren zeventig aan de andere kant de wijk Buitenlust bij. De plannen voor Diemen-Noord zijn in het vorige tijdschrift van de HKD uitvoerig beschreven.

Oud-Diemen is in de jaren negentig afgebroken en opnieuw ongeveer in dezelfde stijl herbouwd. De boerderijen van Oud-Diemen tot het kanaal werden een voor een afgebroken. Behalve de historische boerderij Zeldenrust van Van der Schot, waar ooit Rembrandt voor gezeten heeft met palet en penseel. Heel jammer dat de stallen achter het woongedeelte afgebroken zijn en op die plaats 'glazen kassen' zijn neergezet. Wat ook bleef, was de Ouddiemerlaan door Diemen-Noord, zoals deze door de eeuwen heen heeft bestaan. Gelukkig nog iets om blij over te zijn. Het is nu een druk bereden fiets- en wandelpad. Bijzonder is ook dat de laan nooit geasfalteerd is. De bestrating is daardoor origineel en ook de gehele loop is ongewijzigd gebleven. De weg zou eigenlijk een monumentale status moeten krijgen. Maar dat terzijde.

Foto 1 t/m 4

De inventaris van een boerderij waarvan het lot de sloop is. De boer heeft geen opvolger en nu wordt er geveild. Zoiets heet in jargon 'Boelhuis'. De foto's laten een Boelhuis zien in Diemen-Noord. De boerderij is al in verval, maar er valt nog heel wat te halen van waarde, waaronder hekwerken en landbouwwerktuigen. Een boeiend beeld van de ruime belangstelling van de boeren die uit de wijde omgeving van Diemen kwamen kijken en kopen.

1

2

3

4

Foto 5 en 6

Begin jaren zestig was de Ouddiemerlaan een heuse sluiproute voor het verkeer. Om de drukte in het centrum van Diemen richting Amsterdam te omzeilen, reed de haastige mens via de Prins Bernhardlaan en verderop over de Ouddiemerlaan richting kanaal, naar de Schellingwouderbrug en de Indische buurt. Dat leverde veel klachten op. Het gemeentebestuur ging over tot plaatsen van verbodsborden. Direct na Oud-Diemen stond het verbodsbod. Grappig is het 'antieke' verkeersbord met verbod om in te halen. Geplaatst al in de jaren vijftig. Merkwaardig omdat het al zeer moeilijk was om op de smalle weg elkaar te kunnen passeren. Blijkbaar was het nodig. Aan de andere kant van de laan een bijzonder bord bij het echte Oud(e) Diemen. Dáár kwam je Diemen in, zoals het blijkt.

De inventieve automobilist liet zich niet ringeloren en zocht naar een nieuwe sluipeg. Die vond hij via Overdiemen langs de Diem en het Amsterdam Rijnkanaal. Vooral in de avondspits reden de auto's af en aan. Midden jaren zeventig sloot de gemeente ook die route.

5

6

Foto's 7 en 8

Bij het kanaal stonden dezelfde verkeersborden als bij Oud-Diemen. In de nabijheid daarvan stonden mooie woningen. Aan de even kant staan deze er nog. Aan de oneven zijde staat alleen nog de Rijkswaterstaat-ambtswoning van Straver op de Kanaaldijk overeind. De rest is om onduidelijke redenen gesloopt. Het waren goede naoorlogse woningen, waarvan je er enkele op de foto kunt zien. Weer een vraagteken met betrekking tot de wilde sloopwoede die na 1960 begon.

8

Foto's 9 t/m 12

Een monumentale, markante boerderij in Diemen-Noord ging onder de slopershamer. Die van boer Niek Hopman. Op de bijgaande foto's, genomen 1971 en 1972, zie je hem het laatste vee wegvoeren en de deur voor de laatste keer op slot doen. Op de andere foto is de ontruiming te zien; de man met koe is veerrijder Willem Koopmans, zijn vrouw kijkt toe. Het was een machtig mooi gebouw, lommerrijk omzoomd. In de winter was de boerderij goed te zien, maar in het voorjaar was het een idyllische plek waar veel mensen stilstonden en foto's maakten. Eeuwig zonde dat dit stukje historie is verdwenen.

9

10

11

12

HOE EEN PLAN VAN DE GEMEENTE DIEMEN DE KRAAKBEWEGING NORMALISEERDE

Paul Strijp

“De diversiteit aan mensen. Dat maakte die tijd zo mooi. Ik ben met mensen in aanraking gekomen die ik normaal gesproken nooit ontmoet zou hebben. Mensen uit een compleet ander milieu. Dat was echt fantastisch!”

Hij zegt het met een jongensachtige twinkeling in zijn ogen. Alsof hij begrip vraagt voor de keuzen die hij in zijn wilde jaren gemaakt heeft. Alsof hij wil uitdrukken: “Zeg nou zelf, dat zou jij toch óók gedaan hebben?” Aan het woord is Herman Heijne (1952). Diemenaar sinds 1965 en vader van vier dochters. Tegenwoordig woonachtig in Castricum. Zijn hele leven gegrepen door twee passies: taal en tuin. Van beroep dan ook parttime leraar Nederlands en parttime hovenier. In de jaren zeventig betrok hij boerderij Zeldenrust (Ouddiemerlaan 543) en een jaar later het Regthuys aan de Ouddiemerlaan 158. Beide leegstaande boerderijen die de gemeente Diemen had opgekocht ter voorbereiding van de aanleg van een industrieterrein. Dat terrein is er nooit gekomen. Wel de woonwijk Diemen-Noord.

Was getekend, Willy, Fok en Herman

“In die tijd was de krakersbeweging in Amsterdam een politieke factor van betekenis. Dat kwam doordat de bewoners zich met succes verzet hadden tegen de dreigende afbraak van de Nieuwmarktbuurt. Zij slaagden erin een geplande vierbaansweg tegen te houden. Een deel van de krakersbeweging was gehuisvest aan de Zeeburgerdijk. Die Amsterdamse groep kwam naar Diemen om een aantal leegstaande boerderijen te kraken. De ‘harde’ kern bestond uit vier à vijf personen onder leiding van Jan de Lange – zelf geen kraker, maar de drijvende kracht achter Actiecomité Houd Diemen-Noord Groen. Met zijn bestuurlijke ervaring was hij een geduchte tegenstander voor elk gemeentebestuur. Zij wisten de publieke opinie goed te bespelen. Onder andere via het televisieprogramma ‘Het Gat van Nederland’. Het gevolg was dat de bevolking van Diemen zich achter de krakers schaarde, de politie niet ingreep en de toenmalige burgemeester Strumphler Tideman uiteindelijk instemde met de bewoning van de boerderijen.”

*Ook de bevolking was tégen.
Daarmee kwamen we wel-
beschouwd in een gespreid bedje.*

Herman Heijne tijdens het interview. (foto: Jan Ronday)

“Zelf kwam ik van de Burgemeester Van Tienenweg in Diemen-Centrum. Ik studeerde Nederlands. Op de een of andere manier voelde ik me aangetrokken door het Actiecomité Houd Diemen-Noord Groen. Een beweging die zich keerde tégen de aanleg van het industrieterrein. Ook de bevolking was tégen. Daarmee kwamen we welbeschouwd in een gespreid bedje. Ik vroeg Willy Zwaard en haar vriend Fok Kieft, twee andere studenten, om mee te kraken. Boerderij Zeldenrust was op 5 mei 1973 verlaten door haar laatste bewoners: Catrien en Hein van der Schot. Een week later, het was op een zondag, gingen we met zijn drieën via de melkstal naar binnen. Nog dezelfde dag schreven we een brief aan de gemeente. Onze boodschap was helder. Hoewel ons bekend is dat kraken een onrechtmatige daad is, zijn we toch van plan hier te blijven wonen. Immers, het is nog lang niet zeker wat er met Zeldenrust gaat gebeuren. Was getekend Willy, Fok en Herman. Uiteindelijk tekenden we een officiële gebruiksovereenkomst met de gemeente Diemen.”

Klein Ruigoord

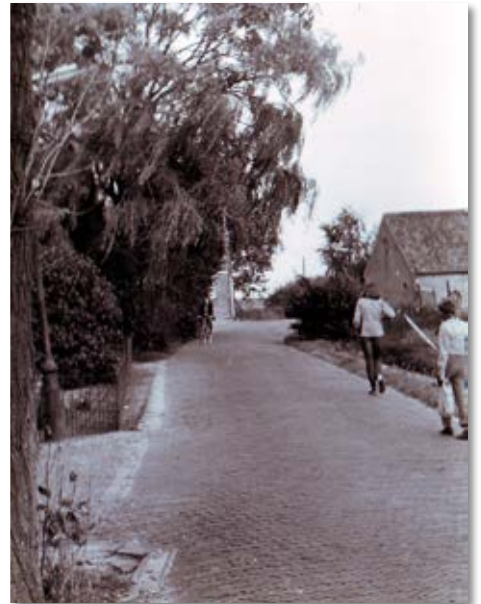
“Hoe je je de krakers uit die tijd nou moet voorstellen? Eigenlijk waren het hippies. Artistieke types, mensen die ervan overtuigd waren dat ze het licht hadden gezien. Qua leeftijd tussen de twintig en dertig jaar. Er zaten een paar ➤

SCHOUW

Het Bestuur van de Diemcapelone
 MAAKT bekend dat op Donderdag 28 Sept. al
 Schouwzal worden gehouden van de
 Woninggen, Dakkeelstenen, Schouw-
 Rijkkeelstenen, de spandelen, Algemeen
 Buisgen en RAMPEN, Verkeeren de wijk-
 Leidingen zijn gelaten in dat geslacht van
 de pisse, Begrenst Bone de Cas Pijpelen,
 het Aker-rijnkanaal, de Watering I, de Water-
 Watering, de Wateringgen de wijk en de
 spandelen, met dit verstaan dat de be-
 reidingen, eend wijk in het voornemen
 zullen worden te lijeren.
 Tevens wordt dit Schouw gegeven van de
 Soleniteit lang en Welken van de Oud-
 Dijkelaan.

Dinsdag 12 Sept. 1972
 Het Bestuur van de Diemcapelone
 Voorzitter
 Secretaris

doorgewinterde actievoerders tussen. Hardcore krakers. Jongens als Hans Tuynman en Jan Blom. Die lieten zich niet opzij zetten zoals wel met de krakers elders in Diemen gebeurde. De krakersgemeenschap stond op zichzelf. Eigenlijk was het een klein Ruigoord. Niet ingebed in

“De boerderijen troffen we aan in slechte staat.”

of verbonden met haar omgeving, al zaten er binnen een paar maanden wel tien Diemense jongeren in de gekraakte huizen. We trokken veel met elkaar op, het was gewoon een hartstikke gezellige tijd. Met veel feesten. Zo hebben we een paar keer het schaapsscheerdersfeest gevierd. Dat stond onder leiding van Arie Roest, die ook een gebruikers-overeenkomst met de gemeente had gesloten. Er werd goed gegeten en veel gedronken. Ook was er altijd veel gedoe en geroddel. De besluitvorming was ronduit anarchistisch. Hoewel er ook krakers uit die tijd inmiddels zijn overleden of gek zijn geworden, zie ik nog wel eens een enkeling. Zo heb ik nog een keer drie weken met een vrouw die ik uit die tijd kende door Lapland gewandeld. Ik realiseer me dan toch dat ik wel een buitenbeentje was, ook door de keuzen die ik op latere leeftijd heb gemaakt. Ik werd hovenier en dus ondernemer. En heb rond mijn vijftigste alsnog mijn eerder gestaakte studie Nederlands afgerond”.

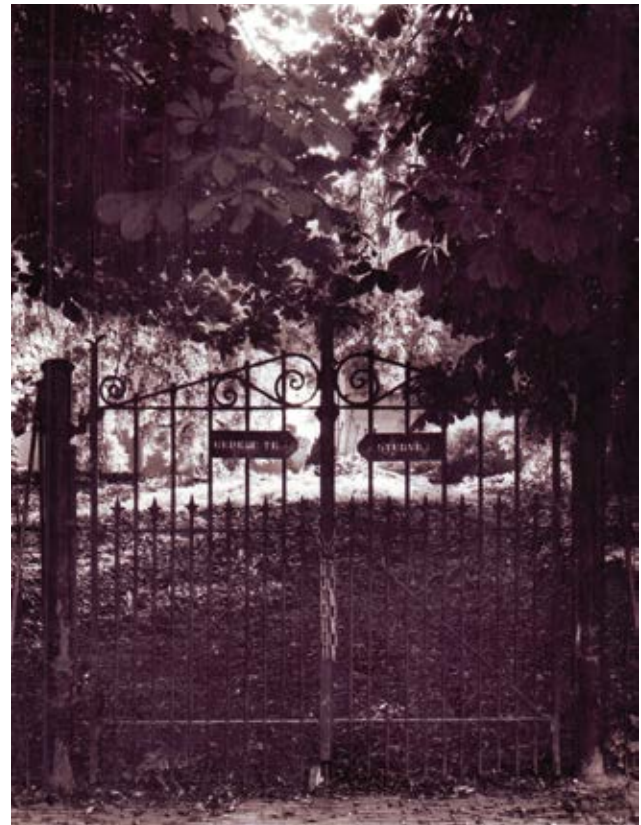
“De boerderijen troffen we aan in slechte staat. Kaal. Alléén muren, geen glas. Géén vloer. Géén kachel. Eigenlijk gewoon helemaal niets. Een architect leerde ons de basisprincipes. Zoals: hoe leg je een vloer aan in een zandbak? Een enkeling onder de krakers was handig. Maar de meesten besteedden liever uit. Zo goedkoop mogelijk, het mocht allemaal niets kosten. Alleen Arie Roest was serieus. Die gebruikte altijd nieuwe materialen in de gekraakte boerderij Vredenhof. Wij schilderden het houtwerk groen-wit en het onderste deel van de muren blauw. Dat was een kleur tegen de vliegen. Verder legden we een moestuin aan en kwamen er beesten. Kippen, hanen, ezels, geiten en een pony.”

Een bestuursvacuüm van vijftien jaar

“De buitenwereld had geen last van ons. Zo nu en dan waren er clashes met omstanders vooral van jeugdhonk Stennis. Soms was de sfeer ook wel agressief, dan werden er stenen door de ruiten gegooid. Ook werd er wel eens gemat. De conflicten gingen meestal over de toegang tot het land. De gemeente Diemen stond erbij en keer ernaar. Deed verder niets, gedoogde alleen maar. Eind jaren tachtig, ik was nog niet uit Diemen weg, is er ook nog wel eens brand in hoeve Zeldenrust geweest die vermoedelijk is aangestoken. Bij Vredenhof was dat jeugdhonk Stennis. In het begin vonden daar concerten plaats, later werd dit honk de thuishaven van skinheads en de Heinekenboys, een soort bewakers. Die werkten de jeugdwerkers eruit. De bewoners van Diemen kwamen ook steeds vaker bij ons langs. Of betrokken zelf de boerderijen. Daarmee trad geleidelijk een proces van normalisering in. De boerderijen werden meer en meer een normaal en alledaags onderdeel van het leven in dit deel van Diemen.”

“Na één jaar Zeldenrust ben ik vertrokken. Ik kon het niet vinden met Willy en Fok. Ik ben eerst nog drie maanden druiven gaan plukken. In 1975 ben ik in het Regthuys gaan wonen, ook aan de Ouddiemerlaan. Een pand dat heel vroeger dienst deed als rechtbank en als herberg. Daar ben ik tot 1990 – dus vijftien jaar – gebleven. Ook in de omgeving van die boerderij heb ik nog een moestuin aangelegd waar alle krakers gebruik van mochten maken.”

“Eind jaren tachtig viel dan eindelijk het besluit van de gemeenteraad van Diemen. Door de crisis kwamen er eenvoudigweg geen haalbare plannen voor bedrijventerreinen. In plaats daarvan zou de woonwijk Diemen-Noord worden aangelegd. Als krakers ontvingen we een verhuispremie. Het devies was: wegwezen! Maar de harde kern van de krakers was toen al lang weg. De nieuwe krakers die wel nog kwamen hadden geen benul van de maatschappelijke situatie. Immers, wat hadden we er nog te zoeken? Het besluit tot aanleg van de woonwijk was gewoon een goed besluit! De kracht van de kraakbeweging was verdwenen. De scherpe kantjes waren er vanaf. De krakers waren gewone Diemenaren geworden. Achteraf kun je zeggen dat we in een bestuursvacuüm hebben geleefd dat vijftien jaar heeft geduurd”.

‘Gedenk te Sterven’ in de zeventiger jaren.

Bronnen

- Meurs, Ellen van: ‘Huize Kraakesteyn’ en ‘Villa Grafzicht’. Over kraakparadijsjes in Oud-Diemen en Diemen-Zuid. In: Historische Kring Diemen: Wonen bij de winkel in Diemen. Jaargang 22 – Nummer 1 – 2012, p. 26-33.

Fotoverantwoording

Beeldmateriaal beschikbaar gesteld door Herman Heijne.

Laat-middeleeuwse mode aan de Ouddiemerlaan te Oud-Diemen

OPGEGRAVEN SCHOEISEL UIT DE 12^E EEUW

Wiard Krook

Toen het duidelijk werd dat Diemen-Noord geheel “op de schop” ging ten behoeve van de inrichting van een industrieterrein begonnen leden van de *Archeologische Werkgroep voor Nederland*, afdeling Amsterdam en Omstreken (AWN) met veldverkenningen in het toen nog ongerepte gebied. Het archeologische onderzoek werd uitgebreid met een reeks kleine en grote opgravingen van de laat-middeleeuwse boerderijterpen aan de Ouddiemerlaan.

In het najaar van 1990 werd bekend dat intensieve restauratie- en nieuwbouwwerkzaamheden in de dorpskern van Oud-Diemen waren gepland. Verwacht werd dat het bodemarchief ter plaatse ernstig zou worden aangetast, of op sommige locaties zelfs geheel zou verdwijnen. Hierdoor was een grootschalige opgravingscampagne noodzakelijk, waarbij de AWN de hulp inriep van de *Afdeling Archeologie* van de gemeente Amsterdam. Het doel van het onderzoek was onder meer de bewoningsgeschiedenis van de laat-middeleeuwse woon- en kerkterpen van Oud-Diemen in kaart te brengen. De resultaten van het wetenschappelijke onderzoek werden in 2009 uitvoerig gepubliceerd in het boek “Diemen in het land van Amstel”.¹

Tijdcapsules

Zoals bekend was bij archeologen, bleken de indertijd opgegraven woonterpen in Friesland een schat aan informatie over de oorspronkelijke bewoners te bevatten. Tijdens de intensieve bewoning van vele eeuwen op deze terpen werd het geproduceerde afval van de bewoners veelal gebruikt om daarmee regelmatig hun woonterpen op te hogen. Ook de grond van de aangelegde woon- en kerkterpen in Diemen klonken in en moesten minstens eens in de tien jaar worden opgehoogd. Door de terpen zorgvuldig van boven naar beneden af te graven, waarbij de bodemvondsten uit de verschillende huisvloeren en ophogingslagen gescheiden werden verzameld, bleken

Opgravingen van de kerk- en woonterpen aan de Ouddiemerlaan in 1990. (foto: Wiard Krook, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam)

de Diemense terpen ook een soort “tijdscapsule” te zijn. De nederzetting van Oud-Diemen bestond uit een aantal woonterpen die aan het einde van de twaalfde eeuw, toen er minder overstromingsgevaar dreigde, aan elkaar werden gekoppeld. In de Diemense woonterpen, die in de loop der jaren geheel onder het maaiveld waren weggezakt, bleken nog veel restanten aanwezig die een goed beeld gaven van de materiële cultuur en het dagelijks leven in Diemen in de 12^e eeuw.

Bodemvondsten

Na analyse van de vele bodemvondsten kon de onderste (oudste) bewoningslaag van de grootste woonterp te Oud-Diemen in het begin van de elfde eeuw worden gedateerd. De bovenste laag, die ongeveer ter hoogte van het toenmalige maaiveld van Oud-Diemen lag, dateerde uit het eind twaalfde eeuw. In het profiel van een gegraven proefsleuf door de woonterp kon worden vastgesteld dat deze terp uit tien woonlagen van tien verschillende boerderijen bestond. Deze boerderijen worden thans aangeduid als “Boerderij-1” t/m “Boerderij-10” (waarbij Boerderij-1 de oudste is).

De meeste opgegraven voorwerpen zijn huishoudelijke voorwerpen, zoals lokaal vervaardigd aardewerk (met name kogelpotten, tuitpotten, kannen, grapen, voorraadpotten en spinstentjes) en geïmporteerd aardewerk (zoals bierkannen). Bijzonder waren ook de vondsten van houten borden, nappen, lepels, spinstokjes en haarkammen. Ook moeten ijzeren gereedschappen, zoals knijpscharen, worden genoemd, alsmede dobbelsteentjes, glissen (schaatsen) en wolkammen van been, natuurstenen wet- en maalstenen en bronzen kledinghaakjes en gespen. Ook fragmenten van textiel, muntgeld en tinnen sieraadjes behoorden tot het vondstmateriaal. Er is echter een groep, het schoeisel, dat bijzondere vermelding verdient.

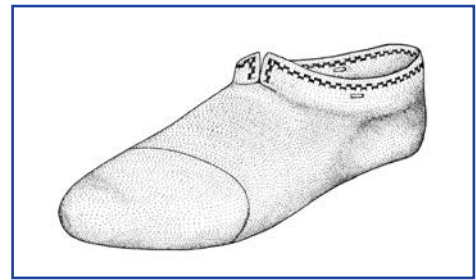
De natuurlijke conservering van organisch materiaal, zoals hout, leer en textiel, in de bodem is vaak een probleem. Met name zijn zandgronden, die veelal kalk bevatten, niet goed voor de conservering van deze materiaalgroepen. Gelukkig bestaat de ondergrond van Diemen (behorende tot het Amstelland) grotendeels uit veen. Dankzij de natuurlijke condities van dit veen, met veel water en weinig zuurstof, verkeerden de opgegraven organische bodemvondsten in Diemen in een redelijke staat.

Opgegraven leer uit Oud-Diemen

In Nederland zijn bodemvondsten van (laat-)middeleeuwse leren voorwerpen, waaronder schoenen, zeer zeldzaam. Niet alleen de natuurlijke conservering in de bodem speelt een rol, maar ook het soort leer, de kwaliteit van de huiden en de toegepaste looitechniek bepaalt de overlevingskans. Daarnaast is veel kennis en ervaring vereist om de opgegraven leren voorwerpen te conserveren en te restaureren. Alle leren, houten en textiele bodemvondsten uit de Oud-Diemense woonterpen werden door Ab Lagerweij (een van de archeologen en conservator/restaurateur van de Afdeling Archeologie van de gemeente Amsterdam) geconserveerd.

De leervondsten van de bovengenoemde woonterp bestonden voor een groot deel uit leersnippers. Er werd onder meer snijdsel van gelooide zwart kalfsleren huiden aangetroffen. Omdat tussen dit materiaal tepel- en klauwdelen werden gevonden, valt aan te nemen dat de verwerking tot etuis en tassen van deze gelooide huiden ter plaatse heeft plaatsgevonden. Het looien van de huiden zelf moet elders zijn gebeurd, want in Oud-Diemen zijn geen sporen van looi-activiteiten gevonden.

Na conservering van alle leervondsten (van kalfs-, geiten- en runderleer) uit de tien verschillende woonlagen kon een aantal schoentypes worden gereconstrueerd. Het vondstmateriaal bleek helaas te gefragmenteerd voor de restauratie van complete schoenen, maar het was wel mogelijk om de resultaten in reconstructietekeningen vast te leggen.

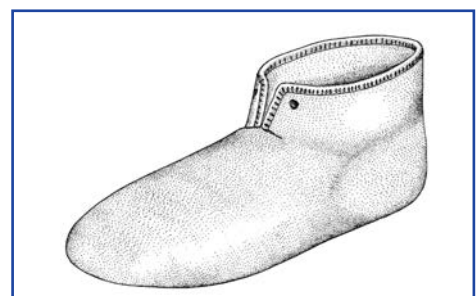
Boerderij-2 (1085-1095)

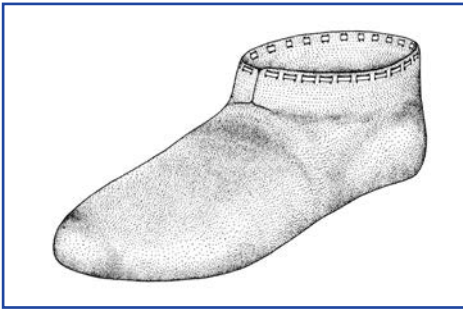
De oudste opgegraven schoen uit de Diemense woonterp is een lage schoen, afkomstig uit een afvalraag van Boerderij-2, daterend uit de periode 1085-1095. Het is een linkerschoen van geitenleer met een zogenaamd inzetstuk aan de binnenzijde van de schoen. De schoen werd aan de voet gehouden door twee wigvormige leren veters die van binnenuit door smalle uitgesneden sleufjes naar buiten werden gevoerd en over de wreef werden geknoopt. Bij dit type schoen valt de randversiering op, bestaande uit twee gekleurde draden die om en om door smalle inkepingen werden geregen.

Uit opgravingen uit andere steden zijn inmiddels twee vergelijkbare schoenen van geitenleer bekend die van eenzelfde soort versiering waren voorzien. De geborduurde versiering van de schoen die te Vlaardingen werd opgegraven (uit de periode 1075-1100) was van zijde. De tweede parallel werd in Danzig (het huidige Gdansk in Polen) opgegraven uit een complex dat dateerde uit de periode 1080-1090.

Boerderij-4 (1105-1115)

Het bleek mogelijk om ook van de vondst van een halfhoge geitenleren schoen uit Boerderij-4 een reconstructie te maken. Het vondstcomplex dateerde uit de periode 1105-1115. Ook deze schoen heeft een opvallende randversiering. In de dubbelgevouwen afzetrand waren kleine insneddingen als versiering gemaakt. De twee gaten aan de voorzijde van de schoen wijzen op een sluiting met een veter. Een iets andere, maar vergelijkbare vondst werd indertijd gedaan tijdens opgravingen in Groningen. ➤

Boerderij-7 (1135-1145)

Van wat latere datum is een lage schoen van geitenleer uit Boerderij-7 (1135-1145). Onder de schacht van deze linkerschoen was een dunne leren veter geregen. Ook van dit type schoen vonden de onderzoekers van het Diemense vondstmateriaal een parallel in Danzig uit de periode 1115-1140.

De grote overeenkomst in leersoort, techniek, versiering en datering zijn mogelijk aanwijzingen voor een (kortstondig) Europees modeverschijnsel. De Oostzeehandel tussen ons land en het toenmalige Duitsland zal daar zeker toe hebben bijgedragen.

Boerderij-9 en -10 (1155-1200)

In het Diemense vondstmateriaal uit de tweede helft van de 12e eeuw is een verandering van het schoeisel waarneembaar. Zowel in de afvallagen van Boerderij-9 (1155-1165) als van Boerderij-10 (1165-1170) bevinden zich halfhoge schoenen, ditmaal gemaakt uit runderleer (vaars). Bij dit type schoen worden er vier rijgveters om de enkel geknoopt waarbij de knoop aan de buitenzijde van de schoen werd gemaakt.

In tegenstelling tot schoenen van oudere datum, waarbij de zolen symmetrisch van vorm zijn, is de zool van dit type schoen licht gezwaaid. Ook dit schoentype blijft de 'internationale mode' volgen, omdat het

vrij algemeen voorkomt in grote delen van Europa. In de allervroegste vondstcomplexen van Amsterdam komen soortgelijke halfhoge schoenen voor, die werden opgevolgd door zogenaamde 'knooplaarsjes'.

Ouddiemerlaan 545 (1200-1250)

Medio 1983 kregen de leden van de ANW toestemming om, vanwege de sloop van de boerderij van de familie Struik aan de Ouddiemerlaan 545, opgravingen te verrichten. Onder de gesloopte boerderij bevonden zich op circa 3 meter onder het maaiveld de restanten van een woonterp uit de periode 1200-1250. Een van de bijzondere bodemvondsten was een fraaie halfhoge schoen. Als sluiting diende een lange leren veter die driemaal om de schoenschacht en de enkel werd gewikkeld. In dit geval was de kwaliteit van leer zo goed gebleven dat conservering en restauratie van dit zeldzame stuk schoeisel mogelijk was. ²

Halfhoge schoenen van runderleer. (foto Wiard Krook, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam)

Noten

1. Met dank wordt in dit overzicht veelvuldig geciteerd uit de publicaties van Lagerweij & Veerkamp 2009, p. 42-45 en Veerkamp 2011, p. 53-55.
2. Wiggers 2009, p. 14-17.

Reconstructietekeningen Ab Lagerweij, Bureau Monumenten & Archeologie Amsterdam.

Literatuur

- Blok, Hanna, Wiard Krook, Pieter van Reenen & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel*, Amsterdam 2009.
- Lagerweij Ab & Jørgen Veerkamp: Een 12e-eeuwse overstrooming in de hoofdrol; archeologisch onderzoek van een middeleeuwse dorpsterp te Oud-Diemen, in: Hanna Blok, Wiard Krook, Pieter van Reenen & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel*, Amsterdam 2009, p. 30-74.
- Veerkamp, Jørgen: *Terp-2 Archeologische opgraving ontginningsterp Oud-Diemen*, masterthesis Archeologie, Vrije Universiteit van Amsterdam, Amsterdam 2011.
- Wiggers, Ruud: *Graven in Diemen*, in: Hanna Blok, Wiard Krook, Pieter van Reenen & Ruud Wiggers (red.): *Diemen in het land van Amstel*, Amsterdam 2009, p. 9-28.

HET PONTHUIS VAN CEES EN JOKE STRAVER

Petra van Barneveld

“Welkom! Kom erin.” Cees en Joke Straver laten ons gastvrij binnen. We zijn hier al vaker geweest; er waren al eerder artikelen over dit prachtige huis. Maar voor de speciale uitgave over de Ouddiemerlaan willen we graag weer even langskomen. Cees is een lopend archief als het om deze buurt gaat.

‘Gijs langs de weg’

Aan tafel in de keuken steekt hij van wal: eigenlijk kan hij eindeloos doorpraten. Over elk huis dat in het laatste stuk van de Ouddiemerlaan staat of stond weet hij wel wat. Of over de ontwikkeling van het gebied richting de Watergraafsmeer, het Flevopark of juist de andere kant op richting Overdiemen. Of dat altijd zo is geweest, vraag ik hem. Nee, zijn interesse voor de historie van zijn buurt is pas op latere leeftijd ontstaan: door de dood van zijn vader Gijs. Die woonde in de rechterwoning van het dubbele woonhuis, aan de overkant van de weg, Ouddiemerlaan 200. Hij was kantonnier: hij hield toezicht op de oevers van het Amsterdam-Rijnkanaal en de dijkwegen, vanaf de Oranjesluizen tot aan Weesp. ‘Gijs langs de weg’ werd ie wel genoemd. Tot zijn vader in 1976 werd geschept door een auto en overleed.

In die tijd liep de A1 dwars door Diemen, wat nu de Hartveldseweg is. De drukte op deze snelweg was er een om te willen vermijden. Dus dat deden de mensen die vanaf de kant van Amsterdam-Noord kwamen en richting het Gooi wilden: zij namen een sluiproute, en dat was de Kanaaldijk. Op sommige dagen reden daar wel 3.200 auto’s per dag. Door het ongeluk met Gijs Straver werd de dijkweg afgesloten voor autoverkeer.

De plotselinge dood van zijn vader was voor Cees uiteraard een ingrijpende gebeurtenis. Maar het zorgde ook voor een impuls meer te willen weten van het gebied waar hij was geboren en getogen. Hij vond steeds meer foto’s van vroeger, van de buurt, van zijn vader en van zijn opa.

Figuur 1: Het Ponthuis. (coll. Kunstweb Diemen)

Zijn opa was altijd brugwachter geweest bij de draaibrug over het kanaal waar nu de *Maxis* is, richting Muiden, en had al die tijd in het brughuis (figuur 2) gewoond, een soortgelijk huis als het ponthuis. In 1936, toen de draaibrug werd vervangen door de kilometerbrug, verhuisde zijn opa naar de sluis in Oosterhout en bleef zijn vader in Diemen wonen, Ouddiemerlaan 200.

En zo werd het kanaal langzamerhand een heel familieverhaal.

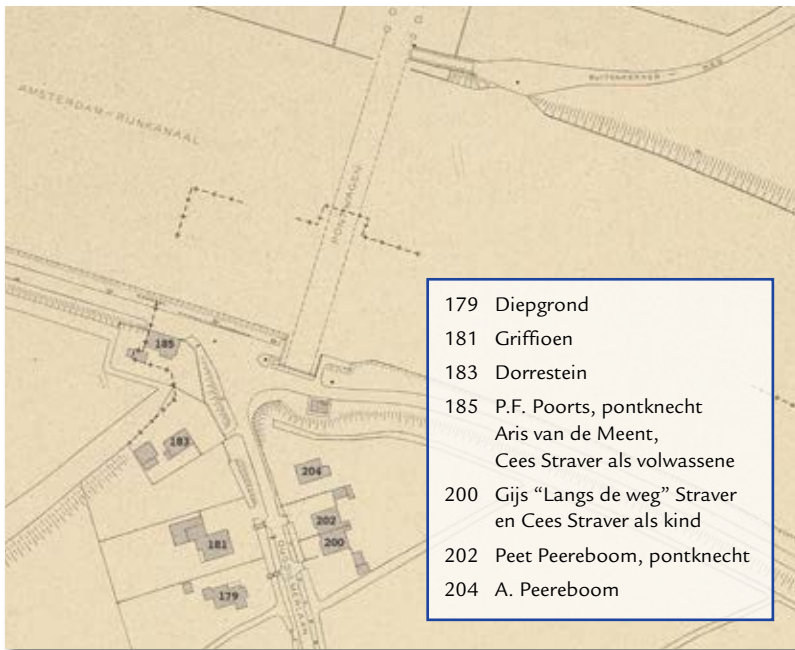

Figuur 2: De opa van Cees Straver als brugwachter, op de achtergrond het brughuis.

Het einde van de pont

Cees (geboren in 1948) groeide daar dus op. Altijd buiten, slootje springen, zwemmen in het (toen een stuk smallere) kanaal, voetballen bij de schotbalkenloods van de Merwedekanaalsluis, de knusheid van een kleine woongemeenschap, aan de rand van Diemen. De kapper op *Kamp Zeeburg* was dichterbij voor Cees. Tegenover het huis van Cees stonden nog wat woningen, en in het ponthuis, toen op nummer 185, woonde Aris van de Meent, de pontwachter. Op nummer 202 woonde Peet ▶

Gijs Straver was kantonnier en hield toezicht op de oevers van het Amsterdam-Rijnkanaal en de dijkwegen.

Figuur 3a: Wie woont waar? Plattegrond van het einde van de Ouddiemerlaan volgens Cees Straver. Zie ook onderstaande luchtfoto. De huisnummers zijn overigens aangepast toen er meer huizen kwamen. (Met dank aan Cees Straver en Alfred Bakker)

Figuur 3b: Luchtfoto van het einde van de Ouddiemerlaan met veerpont en pontbootje, rechts ernaast. Het ponthuis is net niet te zien.

Figuur 4: De eerste keer dat de veerwagen werd gebruikt ($\pm$ 1936). Rechts op de achtergrond het Ponthuis.

Peereboom, de pontknecht (figuur 3a en 3b). De pont over het kanaal was eigenlijk een veerwagen (figuur 4): een bijzonder soort pontveer dat niet vaart, maar over een op de bodem van het kanaal gelegen rails rijdt.

Toen Aris met pensioen ging op z'n 65^e, werd er een opvolger gezocht. Die zoektocht stopte echter al snel: een van de rails waar de pont over reed werd beschadigd door het slepende anker van een schip (figuur 5). De keuze was toen repareren of stoppen met de pont. Het speelde al een tijdje: moest de pont blijven rijden of niet? De pont werd vooral gebruikt door de boeren die hun land aan de overkant hadden. En Henk Griffioen, de eigenaar van het natuurzwembad aan de overkant van het water, 't Plashuis, was er ook wel blij mee. Toen aan de overkant het recht van overpad verdween door de herverkaveling van het gebied, werd besloten de pont buiten werking te stellen.

Een huis voor Cees en Joke

Aris van de Meent was intussen vertrokken, en het ponthuis stond leeg. De vader van Cees voelde zich geroepen om het huis te beschermen tegen krakers en besloot de wacht te houden in dat prachtige, maar lege huis. Hij moest er niet aan denken dat een onverlaat er zijn intrek in zou nemen. De baas van 'Gijs langs de weg' opperde dat Cees misschien voorlopig zijn intrek zou nemen in het huis. Cees zat toen op de vaart, en wilde zich graag settelen met Joke. Elke keer als hij even thuis was, reden ze op hun brommertje door Amsterdam op zoek naar een huis voor hen samen, maar dat was niet makkelijk. En zo trokken zij in 1969 in het ponthuis.

De vader van Cees moest er niet aan denken dat een onverlaat er zijn intrek in zou nemen.

De koop

Het huis was in die tijd eigendom van Rijkswaterstaat en stond op de lijst om gesloopt te worden. Het had tenslotte geen functie meer. Er speelden daarbij plannen om het gebied achter het ponthuis om te bouwen tot industrieterrein. Al jaren

Figuur 5: De beschadigde rail van de veerwagen (±1967).

werden boeren uitgekocht, boerderijen gesloopt, en was het dus niet helemaal logisch dat er een paar woonhuizen aan het einde van de laan zouden blijven staan. Totdat er meer duidelijkheid kwam in dat verhaal woonden Cees en Joke in het huis. Ze huurden het via de *Domeinen van Rijkswaterstraat*, en door hun bewoning werd het niet gekraakt. Toen in 1980 duidelijk werd dat er geen industrieterrein zou komen, maar een woonwijk, kregen ze het aanbod van *Rijkswaterstraat* het huis te mogen kopen. Dat hebben ze toen direct gedaan.

De ontwikkeling van Diemen-Noord

Voor Cees en Joke was het even wennen, de bouw van Diemen-Noord. Al die mensen die een stukje land kwamen uitzoeken. Daar waar zo lang de boerderijen en weilanden het vertrouwde beeld waren. Wel fijn vonden ze het toen, dat er een stuk weiland open bleef waar niet op gebouwd mocht worden. Daar liep en loopt de hoofdgasleiding van Noord-Holland. Maar Cees en Joke kregen kinderen, en eigenlijk was het sociale leven en de dynamiek die de woonwijk voortbracht wel prettig. De Nesciobrug jaren later was ook weer wennen, maar alle fietsers en joggers die daar zo veelvuldig gebruik van maken, zorgen voor de nodige gezelligheid en levendigheid.

Authentiek

Het huis is grotendeels nog authentiek. De sfeer van vroegere tijden hangt er nog. Of zou dat door al die geanimeerde verhalen over vroeger komen... Uiteraard zijn er aanpassingen aan het huis gedaan. Soms puur praktisch, soms om juist die oude stijl te benadrukken. Luiken bij de ramen boven, een nieuw klompenhok (omdat het oude houten hok verrot was), hergebruik van oude tegeltjes. Heel vroeger waren de kamers nog een meter hoger, vertelt Cees. Maar toen zij erin kwamen, waren de plafonds al verlaagd. Ze hebben nog even gekeken of er een mooi plafond met ornamenten onder zat, maar dat was niet het geval. De beslissing het zo te laten was toen makkelijk: de kamers waren nu al 3 meter hoog. De

Figuur 6a: De naam in de muur gekerfd: P.F. Poorts pontknecht (1907).

Figuur 6b: De naam in de muur gekerfd: A. Peereboom (1946).

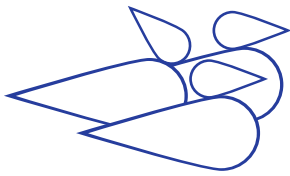
**Het huis is grotendeels nog authentiek.
De sfeer van vroegere tijden hangt er nog.**

alkoof die ze aantreffen, die zeker als bedstee was gebruikt, bouwden ze om en is nu een gezellig hoekje in hun woonkamer.

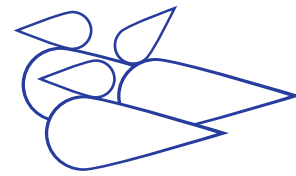
Het ponthuis staat er sinds 1893. Een plaatje, in Neo-Renaissance stijl. Intussen staat het zelfs op de lijst van Rijksmonumenten. In het huis staan twee namen gekerfd: P.F. Poorts, pontknecht (1907) en A. Peereboom (1946) – de zoon van Peet Peereboom (figuur 6a en 6b). Het mooiste huis van Diemen, mogen we dat zeggen? In ieder geval een uniek huis, met twee bevlogen bewoners, die hier nooit meer weggaan. Want zij zijn het ponthuis geworden. ➤

Fotoverantwoording

Beeldmateriaal uit de collectie van Cees Straver (tenzij anders vermeld).

PRIKBORD

Aanvulling n.a.v. tijdschrift HKD 1-2016

Han Saan stuurde bijgaande ansichtkaart met commentaar naar aanleiding van het artikel 'De Diemerbrug: icoon van Diemen' (pp. 7 t/m 11). Saan meldt dat de Diemerbrug werd bediend vanuit het witte huisje dat als het ware tegen de brug aangeplakt stond. Aan de zijkant zaten lichten waarmee de scheepvaart geregeld werd. Het gebouwtje, links op de foto naast de brug, was opslagruimte, er stonden transformatoren in en er waren facilitaire voorzieningen.

Correcties n.a.v. tijdschrift HKD 1-2016

- Naar aanleiding van het artikel: 'De geschiedenis van de Ouddiemerlaan (pp. 3 t/m 6) op. 4, regel 2: Jan Wagenaar uit 1754, moet zijn: Jan Wandelaar uit 1754.
- Naar aanleiding van het artikel 'Een aspect met herinneringen' (pp. 22 t/m 24) op p. 23: In 1921 zijn eerst drie lokalen haaks achter de school gebouwd en later – begin jaren vijftig – is het voorste stuk aan de Ouddiemerlaan opnieuw gebouwd met een verdieping erop. In het artikel stond dit abusievelijk andersom beschreven.
- Naar aanleiding van 'Ondertekenaars van briefkaarten dragen geen verantwoordelijkheid, raadsleden wel' (pp. 25 t/m 29) op p. 29: Hans Strumphler Tideman nam in 1984 afscheid als burgemeester van Diemen. Niet in februari 1990.
- Naar aanleiding van 'De laatste begrafenis op 'Gedenk te Sterven' (pp. 34 t/m 36). Op de foto's is niet te zien dat de heer Magrijn in 1971 op 'Gedenk te Sterven' begraven wordt, maar mevrouw Magrijn.
- Naar aanleiding van '25 jaar bestuurslid' (p. 17) laat Noor van Mens weten, dat zij met name de uitgave van het eerste HKD-boek 'Het Rooms Kerkhuys te Diemen' in 1996 ten bate van de restauratie van Schuilkerk *De Hoop* een hoogtepunt vond in de historie van de Historische Kring.

Foto's voor de Beeldbank

Naar aanleiding van het artikel over de voormalige *Boerenleenbank* ontvingen wij prachtige interieurfoto's van Jan Pronker van de periode dat zijn assurantiebedrijf daar gevestigd was. De foto's zullen te zijner tijd geplaatst worden op de Beeldbank (www.beeldbankdiemen.nl).

SPONSOREN VAN HET 25-JARIG JUBILEUM

Frans en Daniëlle Baltzer,
Ouddiemerlaan

Beterfietsen,
Arent Krijtsstraat

Bogor Permai,
Arent Krijtsstraat

Gemeente Diemen

M&F HAARMODE,
Jan Bertsstraat

New Look Optiek,
Arent Krijtsstraat

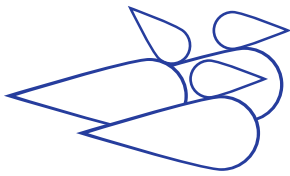
Next, Ouddiemerlaan 20

Ondernemend Diemen (OD)

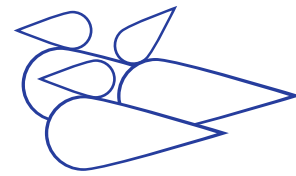
Stichting Oud-Diemen,
Ouddiemerlaan

**Winkeliersvereniging
Diemerplein**

PRIKBORD

NIEUWE AANBIEDING: DVD BOERDERIJEN VAN 'DIEMEN'

Pure nostalgie: boerderijen langs de Ouddiemerlaan, Overdiemerweg, Stammerdijk en Ouderkerkerlaan. Ze staan allemaal op de dvd die ruim drie kwartier duurt en die is samengesteld door de *Historische Kring Diemen*: Noor van Mens, Cora Rijfkgogel, Wiard Krook, Jan Groen en Frans Wagenaar. Jubileumprijs: 5 euro. Beperkte oplage.

Interesse? U kunt als volgt bestellen: stuur een e-mail naar: haentjes@planet.nl of een brief naar John Haen, H. Dunantlaan 39, 1111 ZH Diemen. Zet uw naam, adres, plaatsnaam en telefoonnummer bij de bestelling. Vermeld vervolgens het aantal en welk(e) product(en) u wilt ontvangen en bereken het totaalbedrag van uw bestelling.

Maak dit bedrag over op rekeningnummer IBAN: NL45 RABO 0306689189 ten name van J.E.M. Haen, te Diemen onder vermelding van: *Herinneringsgeschenken*.

U kunt drie weken daarna uw bestelling ophalen bij de *Historische Kring Diemen* in gebouw *De Schakel*: maandagochtend van 9.30 - 12.00 uur.

FEESTELIJKE HERINNERINGSGESCHENKEN

In het kader van de viering van het 25-jarig bestaan van de *Historische Kring Diemen* kunnen diverse aandenkens bij ons worden besteld – zie de onderstaande foto's. Een placemat met uniek fotomateriaal van Diemen, een verjaardagskalender met memorabele momenten uit Diemens geschiedenis en een speciale HKD-postzegel. Leuk om te hebben of te gebruiken, maar vanzelfsprekend ook leuk om iemand cadeau te doen!

Wie interesse heeft in een of meer placemats (à € 5,00), een of meer verjaardagskalenders (à € 15,00) of een of meer postzegelvelletjes met 10 geldige zegels (à € 10,00), kan die als volgt bestellen: stuur een e-mail naar: haentjes@planet.nl of een brief naar John Haen, H. Dunantlaan 39, 1111 ZH Diemen. Zet uw naam, adres, plaatsnaam en telefoonnummer bij de bestelling. Vermeld vervolgens het aantal en welk(e) product(en) u wilt ontvangen en bereken het totaalbedrag van uw bestelling.

Maak dit bedrag over op rekeningnummer IBAN: NL45 RABO 0306689189 ten name van J.E.M. Haen, te Diemen onder vermelding van: *Herinneringsgeschenken*.

U kunt drie weken daarna uw bestelling ophalen bij de *Historische Kring Diemen* in gebouw *De Schakel*: maandagochtend van 9.30 - 12.00 uur.

Een luchtfoto van de Ouddiemerlaan tussen de Diemerbrug (onderaan de foto) en het Merwedekanaal, thans het Amsterdam-Rijnkanaal genaamd (bovenaan de foto). De foto werd in 1937 gemaakt door de Duitse Luftwaffe. (bestand 161_NL_Blatt25_Run11_Bild154) De aandacht wordt getrokken door de zandophogingen van de toen nog zo geheten Ceintuurspoorbaan. De ophoging in de Watergraafsmeer is reeds voltooid. Op de kleibodem zijn weinig zettingen opgetreden. De ophoging in de Diempolder is nog gaande. Vanwege de veenlaag was de uitvoering er problematisch. Men heeft te snel opgehoogd, waardoor het grondwater 'overspannen' raakte en zijdelings een uitweg zocht. Daarbij zijn oppersingen ontstaan: het veen naast het zandlichaam kwam omhoog. Een en ander is na te lezen in diverse artikelen van ir. J. Bardet over de "Spoorwegwerken Oost" in: *De Ingenieur* uit de jaren dertig. (coll. Universiteit Utrecht Luchtfoto's, Dakota ID code 355292, met dank aan Alfred Bakker)